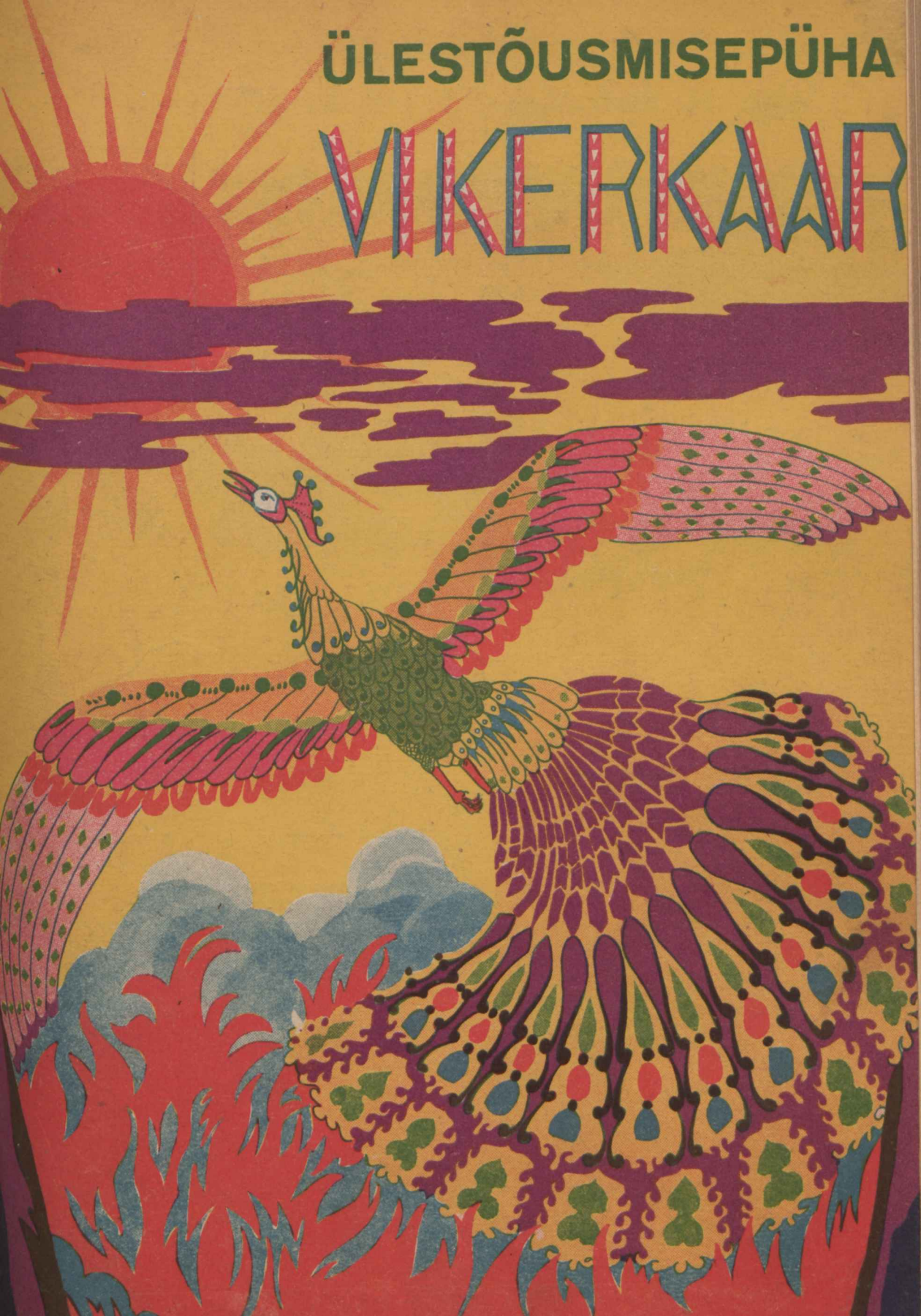

ÜLESTÕUSMISEPÜHA

VIKERKAAR

Küsimused ja vastused.

Uued küsimused.

Mis või kes on sul maailmas kõige arm-
saam? **Motik.**

Jutustage mõni põnev juhtumine oma
elust! **Rua-Roa.**

Viimasele võime ruumi lubada ainult
„Oma nurgas“, kui küllalt huvitav ja hästi
kirjutatud.

Vastused palume saata hiljemalt 10-daks
maiks järgm. aadressil:

Tallinn, Pikk tän. 2. „Vikerkaar’e“ toi-
metus.

Toimetuse töö hõlbustamiseks palume
vastused kirjutada lehekese (või postkaardi)
ühele poolele ühes autori varjunimega, kuna
õige nimi ja elukoht olgu kirjutatud lehe
teisel küljel. **Toimetus.**

Küsimus nr. 5.

Kuidas kavatsed tulevikus oma isa-
maale kasulik olla? **Lembitu.**

Vastused:

...Me armastus viib hülgele
su au, su töö, su lootuse,
ja saab kord kõla kõrgema,
su laul, oi sünnimaa!...

(J. L. Runeberg.)

Vikerkaarlasele Lembitule vastuseks
Hella Päikesepaiste.

Isamaad kaitsta, isamaale ennast pü-
hendada mõtlen ma kõige ilusama aate
olevat. **Punapöseline Putukas.**

Eesti on väike riik, kuid seda suuremad
on ta elanikkude kohustused, eriti noorte,
et kindlustada armsaks saanud kodumaa
tulevikku; see paneb suurima ja pühama
kohustuse noorte õule. Meie, noored, pe-
ame näitama maailmale, et sammume edu-
teed, et me väike kodu sammub paremuse
poole ja edendab kõike ilusat ja ideelikku,
ja et tal jätkub küllalt ühistunnet, küllalt
jõudu, et luua niisugust kodu. Palju kul-
tuurtööd on tarvis kuni meie noorsoos
süveneb see ilus mõte, et me kodu vägevus
ei seisa sõdades, vaid tema hariduslikes ilmes,
tehes sel alal suuremaid edusamme. Palju
püsivaid katseid, palju tahtejõu pingutust
on veel tarvis, et luua arenenud vaimule
väärliline asukoht — mugav kodu: tugev,
terve ja elujõuline. Selle püha töö peame
meie ise tegema ja selleks läheb tööd tar-
vis; tööd, tööd lõpuni, kuni kord jõuküllä-
ne eestlane võib öelda: „Kodu — sust
pole paremat.“ **Mätasmütt.**

Tulevikus tahan kaitsta oma isamaad
viimse veretilgani. Et meie rahvas ei kan-
naks orjakeit. **Mars.**

Viimse veretilgani tahab kaitsta oma isa-
maad ka **Juss Vingerpuss.**

Mina kavatsen oma isamaale tulevikus
kasulik olla riigi juhtimises.

Tartu Feliks.

Kavatsen hakata tulevikus poliitika-
meheks, kes ainult oma isamaa huvisid sil-
mas peab ja ialgi neid ei vihka, kes teda
isiklikult puudutavad. **Helder Tamm.**

Oma isamaale sooviksin sellega kasulik
olla, et temast kõik kahtlased isikud ame-
tist kõrvaldaksin, kes riigivara julgeksid
raisata. **Gi-A-Co-Mo.**

Majandusalal tegutsedes. **Ah-en.**

Tahan olla aus ja õiglane kodanik. Ning
katsun võidelda alkoholi vastu.

Müraja Ahv.

Isamaale kasulik ollal... Kui kaunilt
see kõlab! Iga noor peaks oma paleuseks
võtma — pisulki isamaale häd teha. Mina
tahan tulevikus võidelda alkoholi joomise,
suitsetamise ja muude sarnaste väärnä-
hustuste vastu, mis halvavad isamaad tema
käigus kõrge sihi — teaduse, ilu ja hää-
duse — poole.

Sinisilmiline Sitikas.

Ma hakkan karskustegelaseks ja püüan
inimestele selgeks teha, kui kahjulik on
joovastavate jookide tarvitamine vaba
Eestile vaimlisest kui ka majanduslisest
küljest. **Veerme Jaak.**

Võimaluse korral kutsuksin ellu maleva
nagu Lembit. Saanud sellega valmis, töö-
taksin kaasa kodumaa vaimlisele tõusule,
kuid ühtlasi aitaksin kaasa ka omapärase
kultuuri loomisele. Kadugu järeleaimamine!

Valvaja.

Hariduse ning karskusliikumise jõudu-
mööda edendamise kaudu. Mu palavam
soov on aga, et ma ei peaks sunnitud ole-
ma isamaad Lembitu viisi kaitsma (sõjas).
Pooldan üldise rahu aadet.

A. Tainapää.

Isamaale kasulik olla oleks mu ülim
soov. Praegu aga ei oska seda kuidagi.
Kui vanemaks saan, ehk siis oskan. Kuid
siiski, kui vaenlased tuleksid, siis meie
„vikerlastega“, kui need nõus on, ühisel
jõul nad tagasi saadaksime.

Riks-räks.

Kavatsen tulevikus isamaale kasulik olla
sportlasena. **Poiss-sportlane.**

Kavatsen ehitada Tartusse ühe teatri,
kus igal õhtul korraldatakse maksuta
rahvaetendus. **Must Mees.**

Kavatsen palju luuletusi luuletada, et
iga eestlase südames isamaa-armastus põ-
lema süttiks ja et nad siis võitleksid isa-
maa eest viimse veretilgani.

Kalakingas.

Mina kavatsen isamaale tulevikus sel-
les kasulik olla, et talle laule luuletan ja
lutte kirjutatan. Olen alles laps ja luuleta-
gavara väike. Kuid loodan edaspidi alali-
selt sellele (luulele) pühenduda ja sellega
kasu saata armsale isamaale.

Harjumaa Tütar.

„Tulge minu juure kõik!“
Prof. Köhler: Kristus

Nr. 16. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. 1924.

Tegevad toimetajad: A. Oengo-Johanson ja J. Neggo-Vössokotsky.
Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.
Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti, neljapäeviti ja reedeti kella 2—3.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.
Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.
Üksik number 15 mk.

UUESTSÜND.

J. N.-V.

Kevad — looduse uuestsüünd.

Ülestõusmise püha — inimese uuestsüünd.

Vaata, möödunud on talv, kadumas lumi. Lilled ju tärkavad mullapõuest, lõod lõõritavad õhus, kuld-nokad otsivad omale kodu — käes on kevad! Vaata, kadunud on vana, kõik on saanud uueks!

Kes küll esimesena lõi sõna uuestsüünd? Kes esimesena mõtles seda? — Ah, igivana see on! See on inimhinge ürgigatsusest tõusnud sõna. Igatsus uueneda, saada paremaks, puhtamaks inimeseks kehastub juba muistses Greeka müütoses linnus fööniksis, muinasloolises linnus, kes igapäev uuesti tõusis tuhast päikese poole — uuele elule — hiilgavamana, ilusamana. Meie tänase numbri kaanepilt on samast ideest sündinud.

Tuleb meele inimene, kes nii meeldi kõndis Keneetsareti järve ilusal kaldal — Jeesus Naatsaretist, Ju-

mala poeg, kes armastades kõiki nii lihtsalt jälgis ka linnukeste elu ja imetles lilliate ilu, ja kõneles neist rahvale ja õpetas. Ja tema jüngerite hulk ja suur hulk rahvast kogu Juudamaalt, Jeruusalemast ja mereäärsest Tiirusest ja Siidonist olid tulnud teda kuulama, ja igatsesid terveks saada oma haigusist. Ja kõik rahvas püüdis puudutada tema külge, sest vägi läks temast välja ja tegi kõik terveks.

Selle mehe juure tuleb salaja südaööl üks, keda nimetatakse Nikodemuseks, juutide ülem. Mis küll peletas sel võimsal mehel une silmist ja sundis teda minema selle juure, keda hüütakse Inimese pojaks? Ja mis imelikke, enneküulmata asju kõneleb öö vaikuses Nikodemusele see Inimese poeg? — „Sa pead uuesti sündima!“ Inimese uuestsünnist kõneles temale Jeesus. See näis hämmastanud Nikodemusele suurim ime. Ta ei mõista seda, ja hakkab päri-

ma, kuidas see võilks sündida. Ja Jumala poeg vastab, et vaimust peab sündima uus inimene. Oo imede ime!

Kes meie noortest mõtleja, mõistab kohe, et imed meid ümbritsevad

ellu, midagi ausameelist teha oma Looja tunnistuseks. Sest ükski meist pole loodud vaid oma isikliku elu väikesile askeldusile, igatühel meist on täita ülesandeid ligimese ja inimkonna kasuks. See on meie kohus. —

Kui Leo Tolstoi läks surema laiale maanteele.

Poola kunstniku Jaan Styka maali järel.

veel tänapäev. Ülestõusmispüha ime on igavene ime. Me elame veel ikka imede maailmas.

Ja ärkab tugev tung tõusta kõrgemale igapäevsusest, pääseda puhitamasse õhkkonda, saada uueks vaimus: tugevaks, terveks, hääks. Tahaks kuidagi jälgi jätta inimkonna

Kust aga saada seks jõudu?

Säädke endi ette tänase numbri kunstikaasanne! Süvenege sellesse! — Kas siin ei öelnud keegi „Tulge minu juure kõiki!“

Ja ärkab tung jälgida õilsamat inimesist, kes kunagi kõndinud maa pääl, meest, kes suri oma armastuse

eest inimkonna vastu ja elades ja surres jättis kõrgeima eeskuju inimkonnale. Tahaks ühineda sellega, kelle vaim nii võimas, et ta veel tänapäev täidab maailma oma imedega. See vaim loob uueks inimese. See vaim teeb Saulusest Pauluse. See vaim sunnib õrna naist, nagu Elisabeth Fry, üht Inglismaa ausameelsemat naist, käima koletais vanglasis ja esinema kartmatult kõrgema riigivalitsuse ees, kuni tal korda läeb parandada vangide viletsat seisukorda uute inimlikumate säaduste põhjal. Sama vaim sunnib Abraham Lincolni surma põlates võitlema neegritega kaubitsemise ja nende orjastamise vastu: ta päästab meie musti kaasinimesi orjusest, langeb aga ise endise orjadekaupleja kurja käe läbi.

See on sama, mis sundis krahv Leo Tolstoi'd selga pöörma lõbusale ulaelule ja hiilgavale toredusele ja

eelistama lihtsat tööliselu; mis sundis teda lahkuma krahvimõisast ja minema surema laiale maanteele: võimatu oli tal leppida uhkuse vaimuga, mis veel ikka valitses ta maja ja kodukondseid.

See on see, mis sunnib katku ja muude taudide ajal kandma haigeid süles hospitalitesse. See, mis sunnib nälgijat jagama oma leivakoorukest kaasnälgijaga; mis sunnib seda, kel kaks kuube on, andma teise sellele, kel pole ühtegi. Ah, palju on sarnaseid näitusi!

See on vaim, mis sunnib igapäises elus täitma ustavalt ja vaikset oma ülesandeid, — teenima teisi. Meie kunstkaasanne kujutab meile seda vägevast kuningast, inimkonna lunastajat, põlatute sõpra, kes valitseb ja teenib kõiki. Tema on elu ja jõud ja armastus! Ei surma ega kadu, on vaid elu ja uuestsünd!

LEO TOLSTOI SUREMATUIST MÕTTEIST.

Inimese elu sihiks on niihästi isiklik täienemine kui ka osavõtt sellest edukäigust, mis toimub kogu maailma elus.

... Kuni inimeses elu on, võib ta täieneda ja maailmale kaasa aidata. Maailma edule kaasa aidata võib ta aga ainult ise täienedes ja ise täieneda ta võib vaid aidates kaasa kogu maailma edule.

*

Kõige tavalisem, teadvusetu, aga mõnikord ka täiesti teadlik pettus, mis inimesi takistab oma jõudu ainsale tarvilikuimale ülesandele — arenemisele rakendada, seisab targutuses, et, kuna ju lõpulik täius võimatu, on ka mõttetud ja kasutud kõik püüdmised läheneda sellele.

Täienemise sihiks polegi lõpuliku täiuse saavutamine — selleni jõuda on võimatu ja täius on ainult ideaal, on ainult teedjuhtivaks täheks. Täienemise sihiks on oma vaimlise mina halve-

mast paremusele muutmine. Ja täienemine ongi kõigi inimeste üldine elu mõte seepärast, et ta jääb igavesti lõputuks ja ta jääb kõikjal võimalikuks kõigile inimestele.

*

Pole midagi, mis inimest suursugusemaks teeks kui töö. Tööta ei suuda inimene oma inim-väärtust saavutada.

Seepärast hoolitsevadki inimesed, kes tööta elavad, nii väga oma välise hiilguse eest. Nad teavad, et kui neil ka see puuduks, poleks neil midagi millega meeldida.

*

Ainult siis meie elame tõelikult endale, kui elame teistele. See näib imelikuna, kuid tee katset, ja katset tehes sa veendud selles.

*

Elu peab olema ja võib ka olla — lakkamatu rõõm.

LUNASTAJA.

*Lunastaja-kannataja ilmus mul,
nägin ta palet ristipuul,
palet täis valu . . .*

-----

*Nägin, kuis murdusid mehed barri-
kaadiden,
surma sügavad salvmised südamen,
nägin, kuis nõrkesid naisedki taplus-
ten,
veripulm punane tantsiskles taluden.*

*Nägin, kuis hukkusid kodutud han-
geden,
leek õel ahnitses varjava koja,*

*nägin, kuis laibuks said lapsedki
taudiden,
nälgiden vanem sõi surnud ju poja.*

*Nägin, kuis kõik, mis kord lood oli,
lõhuti,
tõde hall taganes tuigerden,
nägin, kuis usku uut sünniten sureti,
maailm uut aega lõi murduden.*

-----

*Lunastaja-kannataja ilmus mul,
nägin ta palet ristipuul,
palet täis valu . . .*

Hella Aimra.

AKSEL AMMAS.

Eduard Männik.

I.

ta usun, et teist keegi Aksel Ammast ei tunne ega tema nimegi pole kunagi kuulnud, veel vähem teda näinud, ja just sellepärast tahangi teile temast jutustada. Ta polnud koolis küll kõige parem õpilane, kuulus keskpäraste hulka, kuid ta oli tahtekindlam, mehisem ning julgem kõikidest teistest. Teised mõtlesid alati, et Ammas võiks klassi kõige parem õpilane olla, sest selle saavutamiseks jätkus tal küllalt tahtejõudu ning andi, kuid ta oli juba kord sarnane tüüp, kes hiilgada ei tahnud ja pigem oli klassis neljas, ehk viies õppija kui esimene. Kerge oleks tal olnud esimese õppija koht saavutada, sest esiteks oli tal and kõiksugusteks õppimisteks ning teisese ei võinud õppimine tema tusedale ning suurekondilisele kehale kuigi kahjulikult mõjuda. Ent Ammas ei õppinud kunagi niivõrd, et ta hiilgada oleks võinud, kuigi oskas alati oma õppetükke ja saavutas keskpärase tasapinna.

Hommikuti tuli ta kooli vähe enne tundide algust, talvel lumine, kevadel ja sügisel porine, sest ta elas viis versta koolimajast ja tee oli porisem kogu ümbruskonnas. Kaasõpilased nägid teda jälle üksinda teed mööda koju minevat, raamatukimp kaenlas, ja alati suured saapad tegid eda-

sikõndimiseks takistust. Kõneldi, et ta üsa saanud kord linna oksjonilt odavasti kümme paari saapaid osta, aga need olid Akselile kõik suured ja neid jätkus kanda võib olla viieks-kuueks aastaks. Aga keegi kaaslakest ei tahtnud seda Ammasele öelda, olgugi et selja taga mõnikord veerdus pilketera ja naerda sai ta lohisevate saabaste üle. Aksel Ammas oli neljateistkümneaastane, kui jõudis kolmandasse klassi. Kaaslased olid umbes sama vanad, sest harilikult pannakse maal lapsed hilja kooli ja Ammase isagi pidi Akselit kaua koolist eemal hoidma, sest ta pidi perekonna sissetulekute tõstmiseks karjas käima.

Ja kolme aasta kestel oli Ammas kogu õpilaste poolehoidu võitnud, kuigi seda ei näidatud ja seda ei oleks ta isegi tahtnud. Poolehoidu ning austamist leidis ta veel ühe juhtumise läbi, mis Ammase tõttu hääde tagajärgedega lõppes. Koolimaja all oli jõgi. Suvel oli ta süld sügav, kevadel vast vähekesse veel sügavam, kuid harakohad tegid ta kardetavaks. Sügisel kattus jõgi jääkorruga ning sai õpilastele armsaks liuväljaks. Läbi selge jää oli näha vett, kuid jää oli siis võrdlemisi paks ja võimaldas liulaskmist. Aga ühel vahetunnil katkes ta ometi ja väike Leesik oli see, kes hakkas karjuma:

— Appi... appi

Hämmastanult vahetsid õpilased

jõe poole ja üks taipas koolimaja poole joosta, ise kisendades:

— Üks upub... upub!

Kooliõpetaja jooksis rehaga jõe poole, aga enne kargas Ammas jõeale ja läks jäätükke mööda Leesiku lähedale. Siis ulatas ta Leesikule käe ja aitas ta jääle. Samal ajal jõudis ka kooliõpetaja kohale ja ulatas rehaotsa mõlematele poistele, ja nad pääsesid, olgugi et Ammas osalt ja Leesik üleni oli märg. Võib olla, oleks Leesik Ammase abita upunud, võib olla ka ei, kuid tähtsaim oli see, et too sõandas hädalisele appi minna. Kõik õpilased ja kooliõpetaja pigistasid tal soojalt kätt, aga tema ütles ainult, et tema kohus olnud Leesikut aidata. Nädala pärast tuli Ammase isa koolimaja ja kui õpetaja talle Akseli pärast õnne soovis, küsis ta:

— Aga mis pärast teie minule õnne soovite?

Kooliõpetaja vastas:

— Teie poja pärast, kes päästis Leesiku surmast.

Aga Ammase isa imestas veel enam ja kooliõpetaja pidi terve loo ära jutustama. Isale polnud Aksel Leesiku päästmisest midagi rääkinud ja selle tõttu tal oli teadmata poja kangelas-tegu. Tol päeval ootas isa lõputundideni ja läks siis Akseliga koju. Koolimaja jäävad õpilased nägid, kuidas nad vaikides läksid, isa ees Akseli raamatukimp kaenla all. Aksel taga, astudes pikke ja kohmakaid samme, mis oli saabaste süü. Nii läksid nad kui kaks jändrikku kaske, kinnised ja vaikides teineteise vastu, esimene ei avaldanud millegagi kiitust poja kangelas-teo kohta, nagu see nii peakski olema, ja ka teine vaikus sellest, nagu poleks see vähematki väärt.

Aga õpilaste silmis tõusis Ammas hästi kõrgemale ja paljud püüdsid ta sõbraks saada, kuid Aksel oli ühevõrra lahke ning ka tuim kõikide vastu ja ükski ei väärinud ta suure-

mat tähelepanu. See oli pärast jõulusi, kui Ammas jälle tähelepanu enese päale tõmbas. Võitjad Eesti väed läksid säält külast läbi, et piiralt kaugemalt enamlasti. Väeosad olid halvasti varustatud, polnud kõikidel korralikke riideidki seljas ja padrumitaskus oli ainult kümme — parkümmend kuuli, kuid kõiki sõdurid valdas ühine vaimustus ja aade: lüüa uueks Eesti koda ja vabastada teda vaenlase võimu alt. Kogu vägi koosnes poisikesekohtu noormeestest, kes endas kandsid vaid mõtet: kas surra või võita vabaduse. Nad olid valmis kergel käel andma elu isamaa eest, aga lahinguis äratasid tähelepanu oma visadusega ja vaevalt lahkusid nad kusagilt kaotajatena; iga pool võitsid nad kindla tahtejõu ning visaduse tõttu. Nad olid visad, tahteküllased ning vaimustatud eesolevaist sihtest. Pool päeva peatusid nad Pajusi külas ja nendega ühes lahkus ka Ammas, vahel pikutades reel, vahel jala joostes, et sooja saada.

Kogu küla kõneles Ammase sõduriks minemist, mõned nimetasid teda tobuks, sest ega õige inimene meelega surma otsima lähe, teised ülistasid teda jälle kangelaseks ja järelejäädud kooliõpilased tundsid tema lahkumisest kahju. Ta oli ainult jumalaga jätnud väikest Leesikut ja öelnud naljatades:

— Ära sa enam jääle mine, mina lähen ära!

Kui Leesik pisarsillmil küsinud:

— Kuhu sa lähed? siis vastanud ta:

— Isamaa kutsub, pean minema ja vabaduse tooma!

Leesik jutustas kümmed korrad mahajäänutele seda kõnelust ja ta silmanurkadesse valgusid pisarad ja kuulajadki tundsid südame hõrdaks minevat. Kui isalt küsiti:

Miks sa lasksid poisiklunnil ühes minna? siis vastas ta:

— Vast läheb sarnaseid klunne sääli ka tarvis!

Emal neil polnud. Isa tegi anu- maid. Väheste teenistuse tõttu pidi majapidamine selle all kannatama ja isal võib olla, oli Akseli sõtta minemiseks osalt kergenduseks. Kuid tema ei keeldunud poega selle tõttu sõtta minemast, et ta ise juba küllalt vana oli ja isamaa vajab abi. Olgugi, et Aksel ainult viieteistkümnepäevane, oli ta siiski visahingeline ja tugevam omavanustest.

II.

Kaassõdurid imestasid Ammasse visadust, sest ta polnud sugugi väsinud, kuigi oli kümnekondi versti jala sügava lume sees kõndinud, ehk vähemalt ei lasknud ükski joon aimata, et ta kahetseb ühestulemist. Õhtuks jõuti viieteist versta eemalolevasse külla, kust äsja enamlased olid lahkunud. Kapten küsis Ammasest nähes:

— Noh poiss, kas väsinud oled?

— Nagu vähe oleks, aga ega suurt ei tunne!

— Küll edaspidi tunned...

Ammas vaikis, mille päale kapten jätkas:

— Ole mehe eest väljas, sest isamaale on tarvis visaid mehi ja ma usun, et sa oled üks neist.

Tol ööl ta ei maganudki, vaid õppis püssiga laskma. Juba varem oskas ta püssiga natuke ümber käia, kuid siiski ei saanud ta seda hästi käsitada. Ta säädis õletuustid aia otsa ja laskis neid; ikka läks viiest kaks pihta. Siis läks kolm märki ja viimaste pingutuste mõjul suutis ta iseigi neli kuuli märki lasta. Ülevalolevad sõdurid vahtisid Ammasse paugutamist päält, andsid talle mõningaid näpunäiteid, mis neil kogemuste järele omandatud ja imestasid, et Ammas suutis selles olukorras koduneda. Sõduri elu ei kujunenud kuigi veetlevaks, eriti oli seda

Meie uus haridusminister
prof. H. B. Rahamägi.

tunda järgmistel päevadel, kus veel pole võrdlus koduga kadunud, aga Ammas tahtis kõik läbi teha, kõike nii vastu võtta, nagu nad saatusele määratud olid, ja kahetsust hoopis kõrvaldada.

Kolmandal päeval pidi ta ka esimese lahingu kaasa tegema. Seni olid enamlased taganenud, polnud endi seisukohti kusagil kindlustanud ega vastupanekut organiseerinud. Nüüd asusid nad Kärü mõisas, kuhu olid koondunud põgenejate riismed. Eesti väed said aegajalt mõne mehe vabatahtlikuna juure ja ühel päeval tuli ka kümnekond vanemat meest, kes tahtsid tegelikult kaasa aidata vabaduse loomisele. Enne õhtut asusid väed ühte tallu ja heinaküüni, mis oli mõisaga vastasriinas. Kuulipilduja hakkas mõisa pool võrisema ja talvõhku kostus ühetooniline trrr... trrr..., millega liitusid äkilised püssipaugud siin ja sääli. Eesti vägede poolt vastati omakord tulega. (Järgneb.)

PROF. J. KÖHLER (VILJANDI).

Elli Kärk.

Köhler sündis Viljandi lähedal aastal 1826. Piltidele oma nime alla kirjutades lisas ta sageli juure „Viljandi“, mis vast seletatav ta tulise isamaalsusega. Ta oli uhke oma rahvuse pääle; armastas kodumaad ja pühendas talle oma parremad tööd.

Prof. J. Köhler (Viljandi).

Köhler sündis ja kasvas väga lihtsates oludes. Esialgset haridust sai ta kodumaal, kuid pärastpoole pidi ta endale iseseisvalt teed rajama. Sellest raskest heitlusest tuli ta vahetpidamatu töö ja oma ande tõttu võitjana välja.

Viljandist sõitis Köhler Peeterburisse, kus ta kunstide akadeemia hiilgavalt lõpetas. Siis elas ta palju aastaid väljamaal end täiendades.

Roomas maalitud pildi „Ristilöömine“ eest sai ta akadeemiku nime.

Peeterburisse tagasituleku järele hakkas Köhler hoolsasti tööle ajalooliste ja usuliste ainete, maastikude ja shaanri maalimise alal. Portretistina oli ta esimesejärgu meister ja selle kunstiharu eest omandas ta kõrgema kunstniku — akadeemia professori nime. Kümne aasta pärast oli ta juba akadeemia nõukogu liige.

Pääle kunstide akadeemias ja mujal asuvate väljapaistvate portreede on väga laialt tuntud ta pildid: „Jeesus ja variser“, „Ristilöömine“, „Krimmi lõunapoolne kallas“ ja palju muid.

Tallinna Kaarli kirikus on altari-pildiks „Õnnistegija Jeesus“. See on ainukene freskomaal*) Tallinnas, mille maal is ja kirikule kinkis prof. Köhler.

Suureandeliselt ja armastusega on maalitud patriootiline pilt „Nõianest ärkamine“.

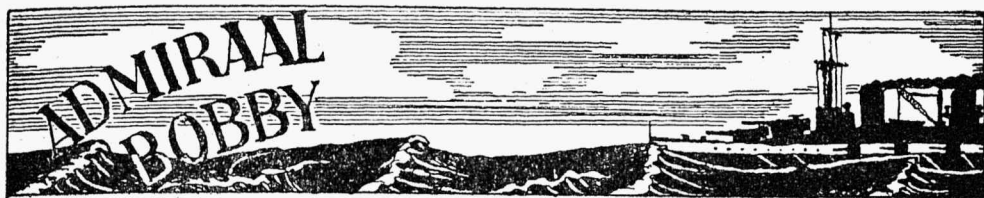
Köhler oli ruttusüttiv, tundelik, väga õiglane, hää ja vastutulelik inimene. Ta aitas igalpool ja kõiki, kus aga võis. Lõpmatu helduse tagajärjeks oli see, et surma järele temast ei jäänud mingisugust varandust, olgugi, et ta väga palju teenis ja vähenõudlikult elas.

Professori enese soovile vastu tulles toodi ta surnukeha kodumaale ja sängitati vanemate kõrvale, Suure-Jaani surnuaiale.

Teda viimsele puhkusele saatma kogus mitmetuhandeline rahvahulk, et oma viimast tänu avaldada sellele, kes elus olles nii paljudki neist aineliselt ja moraalselt toetanud.

*) Freskomaal — seinamaal.

Georg Fröschel. Tõlkinud A. V.

Esimene päätükk.

Bobby kaotab lahingu ja saab aupakliku tegevuse osaliseks.

Bobby saabaste puutallad plagisesid vastu tänavakive nagu terve kompanii kiirtuli. Rusikad rinna juures, pää lehvivate pruunide juustega ette kummardatud kui harjunud kiirjooksjal, jooksis kaheteistaastane poiss läbi kitsaste põiktänavate, kargas võimsate hüpetega üle mudarennide, põikas viimsel silmapilgul auväärt lihuniku Crobble'i vägeva kõhu eest kõrvale ja saabus lõpuks Scotland Road'ile, kus teda inimeste ja vankrite summ jälgijate eest varjas.

Bobby viskas viimse pilgu tagasi. Ei, ei olnud enam mingit hädahoitu, vaenlane oli kaotanud ta jäljed. Rahustatult tõmbas ta mütsi taskust, kuhu ta oli peitnud selle lahingu ajaks, lükkas juuksed otsaesiselt, pani mütsi pähe ning marssis uhkelt Liverpooli päätänavale elegantse publiku hulgas edasi. Kuid kuma ta oma lapitud kuube ja inetuid saapaid häbenemata vaateakende ees seisis või paar tänavat edasi marssis Shoti sõduritega, kelle torupillid kriiskavaid, rõõmsaid laule vilistasid, olid ta mõtted vahetpidamata lahingu juures, mille ta läbi teinud. Ta uhkus otsis teid ja abinõusid, kuidas tasuda hiilgava võiduga kaotuse, mis osaks saanud täna pääle lõunat St. Jamesi kooli lõpuklassile.

Sest ei saanud salata: Jamesi kool kaotas rängasti, ta jõud purustati kibedas võitluses ning väejuht, Bobby, pääsis ainult häbitava põgenemise tõttu jälgijate käest. Pauli kooli võit oli saadud küll alatuse, eile tehtud vaheerahu murdmise läbi, kuid see oli ikka ainult moraalne vabandus, ja Bobby paled põlesid, mõeldes Pauli kooli poiste võidukisa pääle, mis ikka veel helises ta kõrvus. Muide teadis ta, et tänane kaotus oli vaid episood igaveses sõjas mõlema koo-

li vahel, mis juba kauem kestis kui Trooja sõda. Kättemaksu tund ei ole kaugel, ning St. Pauli kooli poisid tasuvad oma selgadega tänase äraandmise! Selle eest tahtis hoolitseda Bobby, nii tõesti kui ta oli aus poiss, merimehe poeg ja hää poksija!

Sarnased mõtted liikusid väikese, siiski oma vanuse poisi jaoks laiaõlalises ja tugevas Bobby Croft'is, kui ta marssis läbi oma kodulinna kärarikaste tänavate. Sellest järgneb, et Bobbyt, ehk ta küll oma klassi poiste hulgas suurimas lugupidamises seisis, täiskasvanute poolt täie õigusega tänavapoisiks nimetati.

Selle auväärt tiitli oli ta ausasti ära teeninud tuhande koerustükiga, ning meie lisame juure, et rahvad ja rahvused võivad küll väga mitmesugused olla, kuid tänavapoiss on igas ilmajaos ometi sarnased nagu üks muna teisele ning New-York'i, Pariisi või Londoni tänavapoiss ei erine millegagi omast samavanusest kaasvõitlejast Tallinnas, Helsingis või Riias. Me võime isegi kaugemale minna ja julgesti kinnitada, et mitte ükski sünnipaiga erinevus, vaid ka ajajärgu erinevus ei sega tänavapoiste sarnadust. Väga tõenäolik on, et poiss kes aeles püramiidide seas, kui tuhandete aastate eest veeti paigale esimesi kive nende jaoks, erines ainult vähe poisist, kes Julius Caesari rongikäigu ajal oma tiütavuse tõttu vastik oli, ning see Rooma poiss on pörgulikult sarnane poisile, kes tänapäev loomaaias elevantide pipart nuusutada annab ja meelsamini säääl jalgpalli mängib, kus õpetajad ja politsei seda kõige kõvemini keelavad.

Kuid jätkem need ajaloolised vaatlused. Bobby Croft vähemalt oli oma vaadete ja kommete poolest täiesti sarnane moodsale tänavapoisile, ehk ta küll omi koerusi tegi läinud aastasaja keskel Inglise sadamalin-

nas Liverpoolis ning ehk sellest küll möödunud on peaaegu kaks inimiga, kui ta läbi tegi oma suure seikluse, mis viis kaugele võõrale maale, lasi õngitseda haikala ja kõnelda keisriga.

Praegu alles oli ta kaugel aust ja hiilgusest. Ta oli alles vaene poiss lühikeses kuues, mille varrukad ammu vajasis tublit pikendust, mis seni ära jääma oli pidanud, sest ta ema ei saanud kuidagi muretseda kohast riidet. Selle eest oli aga müts liig suur ja libises tal peaaegu üle silmade. Siiski oli see ta meelest väga kalliväärtuslik asi, sest isa oli kannud seda enam kui kümme aastat ulgumerel. Temalt sai Bobby selle mütsi, kahe aasta eest, kui John Croft teise tüürimehena läks pikale reisile.

„Bobby,“ ütles auväärt merimees, „ma kingin sulle selle mütsi, mis mind hästi teeninud ning mis mul pääs oli, nii ekvaatori päikese all kui ka põhjamere jäämägede seas. Hoia teda au sees ja ole hää oma ema vastu.“

See oli kõige pikem kõne, mida Bobby kuulnud oma isalt. Seekord viskus poiss pisaratega merimehe laiale rinnale. John Croft tõstis Bobby oma tugevate kätega kõrgele, pani ta siis põrandale, surus veel kord kätt oma naisel, keda ta hüüdis Ottily'ks, ning läks kahemastilisele „Frederica“le, mis teda, või õigem: mida tema pidi viima India saarestikku.

Sellest oli möödunud hulk aega, kuid müts oli kõvasti poisi pääs ning tal oli, kui oleks ta oma isa kaitse all, nii kaua kui see müts ta pääs. Saada merimeheks, nagu oli isa, see oli Bobby suurim soov ja kui ema rääkis sellest, et annab päale kooli lõpetamise ta mõne käsitöölise juure õpipoisiks, vaikis poiss ja surus huuled kokku. Ta teadis paremini. Seistes laia Mersey kaldal ja vaadates merele minevaid laevu, oli talle selge, et ta ei või mööda saata oma elu mustadel linmatänavail ja kitsas rätsepa- või kingsepatöökojas. Ta oli merimehe poeg ja tahtis saada merimeheks, see oli kalljukindel. Ema jaoks, kes tahtis tal selle soovi välja ajada pääst, olid tal ainult suudlused, kuid iialgi ei lubanud ta teda selles punktis kuulata. Sest Bobby oli aumees. Kui ta sõna andis, siis ta ka pidas seda,

ning sellepärast ei lubanud ta iialgi, mida ta täita ei suutnud.

Hulkudes mööda tänavaid, ei olnud Bobby südametunnistus sugugi rahul. Ta teadis, ema ootab teda, vaatab iga minut kella ja käib koridoris kuulamas, kas poiss ei tule juba. Siin ülal linnas oli aga palju huvitavam kui all dokkide juures, kus Bobby elas ja kus praegu vaevalt mõni inimene näha. Pool tundi võib veel olla vähemalt, ema annab andeks selle! Nagu tema seisusele kohane, huvitas poissi kõik: joobnud mees politsei küüsis, tänaval kauplejad, kõik, ühe sõnaga. Üks hobune kukkus vankri ees maha keset tänavat, siin pidi ta oma asjatundliku nõuga ja suure jõuga abiliks olema. Selle eest ei saanud ta küll sugugi kiita, vaid kuuludus vastuoksa, et väikesed poisid, kes endid igalepoole topivad, tahaks mööda kõrvu saada.

Siiski oli Bobby sääl nii kaua kui vaene kronu jalule sai ning kodu poleks ehk meelegi tulnud, kui ei oleks hakanud manitsema üks väga pääletungiv sisemine hääl. See hääl tuletas meele, et ta oli hommikust saadik söömata, see oli nälg.

Kohe oli kadunud igasugune huvi uulit-saliikumise vastu ja ta jooksis sadama poole. Sääl elas ta ema väikeses majakeses, praegu seisis ta vist pliidi ääres ja keetis suppi sealihast ja kartulitest. „Oleks ma juba kodus,“ mõtles Bobby ja jooksis, mis suutis, sest väike hiir ta kõhus hammustas ja näpistas juba päris kõvasti.

Et Bobby jooksis, selles ei olnud midagi iseäralikku. Kaheteistaastased poisid käivad väga harva tasa ja järelmõttlikult. Kuid et Bobby just seekord mööda Lime Streeti jooksis, pidi andma ta elule hoopis uue pöörde, pidi saama alguseks juhtumusele, mis vist ühelegi poisile ei olnud osaks saanud. Poleks ta joosnud sel päälõunal nii kiiresti ja ettevaatamatalt, siis ei oleks ta vist põrganud kokku ühe vana sõbraliku daamiga nii kõvasti, et selle käest suur pakk kukkus, siis ei oleks see pakk lõhkenud, siis ei oleks sellest pakist õunad välja veerenud ja Bobby ei oleks iialgi saanud admiraaliks.

Aga-stop! — nii kaugel me veel ei ole! Oleme ainult õunte juures, mis Bobby süü läbi tänaval lamasid. Sääl nad olid nüüd

möödaminejate jalus ja vana daam vaatas väga ebasõbralikult väikest poissi, kes ta oleks peaaegu pikali joosnud. Hingetult seisis Bobby ta ees, pörutatud kokkupõrkest ja kahtles ühe silmapilgu, kas ei oleks parem siit uue vägiteo kohalt kiiresti lahkuda. Kuid võitis parem osa temast. Ta võttis mütsi päast ja ütles: „Vabandage proua, ma ei teinud seda meelega.“ Ning juba kummardas ta ja hakkas õunu üles korjama ja rebenenud kotti tagasi panema.

Vana daam oli kohe lepitatud ja vaatas liigutatult poissi, kes hoolsalt õunu korjas, need oma lühikese kuue varruka külge puhtaks pühkis ja täidetud koti talle tahtis kummardades kätte anda. Naeratades ütles vana daam: „Pea need õunad endal, mu poiss, ja maitsegu nad hästi. Teinekord ole ettevaatlik, kui sa mööda tänavat jooksed!“

Enne kui Bobby õieti taipas, kuidas ta oli saanud suure koti toredate õuntega, läks daam edasi ja kadus inimeste sekka. Kuid õnn ei võta inimeselt enesevalitsust nii kergesti kui õnnetus. Ka Bobby harjus ruttu oma õnneliku õunteomaniku osaga, ja korraga ei olnud tal ruttu koju minna. Lihasupp on tore, kuid ka õunad, ja veel suured, punased, lõhnavad, on suurepärane asi, mida ka vastavalt austama peab. Selles suhtes ei lasknud Bobby endale etteheiteid teha.

Nüüd oli vaja leida kohakene, kus võis anduda rahulikult õuntehävitamise lõbule. Selleks oli küll kõige kohasem St. George Hall'i eeskoda. Astuti paar astet üles, istuti mõnusasti marmorlauale, toetati selg vastu korindi sammast ja võeti esimene

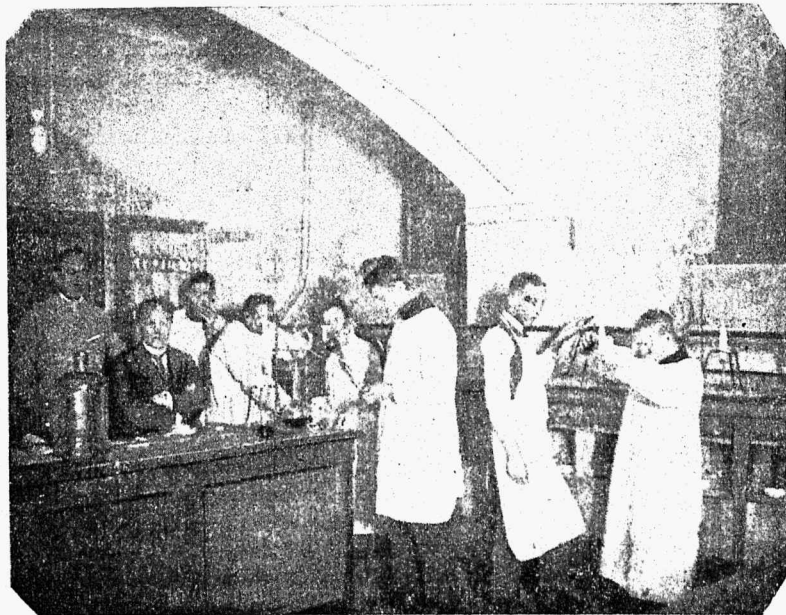
õun kotist. Oli ilus istuda siin toredas kohas. Inimene on täiesti ükski, ei sega keegi, ja ometi linna keskel. Siit ulatas vaade üle suure välja ja ometi ei oldud kellegi ees; keegi ei kirunud siin väikest poissi, kes suure lõbuga sõi oma õunu ja elavate silmadega jälgis tänavaliikumist.

Küsimus, kui palju suuri õunu mahub kaheheistaastase poisi kõhtu, ei ole seni veel lahendatud. Sellepolest oleks Bobby teadusele raske ülesande annud. Sest suur kott, mille võõras daam talle kinkis, oli nii ruttu tühi, et oli raske kindlaks teha, hävitas Bobby 5 või 6 punast õuna ära. Ta ise oli kaunis üllatatud, märgates, et koti põhi käes oli, ning et õunasüda, mis tal käes oli, kujutas ühekordse toreduse viimast jätist. Selle kindlaks teinud, näris ta südame kahekordse õrnusega puhtaks ja kaalus kurvalt teda käes. Pidu oli lõpul. Kuidas teda vääriiselt lõpetada?

Ning nüüd algab Bobby inetut tänavapoisi tempu, mis pidi andma uue pööre ta elule. Ta hoidis õunasüdant käes ja vaatas alla suurele väljale, kus parajasti peatus vankrite liikumine. Raske, suurte tünnidega koormatud vanker, tulles põiktänavast, peatas liikumise ning mööduvad vankrid seisis paigal.

Just St. George Hall'i trepi ees seisis tore sõiduriist. Kaks musta hobust hõbedaste ilustustega olid talle ette rakendatud. Uhke kutsari kõrval istus kõrk teener tumesinises ülikonnas, käed ristis rinnal, ja vaatas põlglikult enda ümber. Tagapool istus tõlla tumedail patjadel vanahärra, kes oli sulenud silmad ja kellest näha oli, et ta võis olla kõrgem riigiametnik, isegi ehk valitsuse liige, kes arvatavasti koju sõitis mõnelt tähtsalt koosolekult. Härra kandis musti kindaid ja tumedat kurguni kinninõõbitud kuube, mille rinda ehtis valge, suur kravatt. Pääs oli tal läikiv torukübar ja vasakus ülemas nõõpaugus oli kett terve rea aumärkidega. Kõik: ta ülikond, poos, tõsine nägu ja kõrge otsaesine — oli väga suursugune. Kuid ka kõige suursugusemad ja auväärilisemad ei ole kaitstud tänavapoiste tempude eest.

Bobby hoidis õunasüdant käes ja mõni samm eemal istus oma vankris uhke ja arvatavasti tähtis härra. Ta mõtles vist

Tallinna I Realkooli õpilased töös keemia-laboratooriumis. Direktor N. Kann (istub), õpetaja h-ra Christjansen (seisab).

väga tõsistest asjadest ning näis täiesti võimatu, et tema ja Bobby Crofti vahel ilalgi mingi ühendus saab. Õunasüda oli Bobby käes ja näis kui hoovaks sellest tühisest asjast põrgulik võim. Tuksatas halb mõte Bobbys ja enne kui ta ise märkas, oli see teostatud. Käsi viipas ja viskas õunasüdamega kõigest jõust uhke härra poole. See oli rumal poisikesetegu.

Kui nõiutult jälgisid Bobby silmad õunajätise lendu õhus. Ta oli hästi sihtinud. Täie hooga lendas õunasüda vastu valget kohevilolevat kravatti ja härra tuksatas ehmatanult.

Nüüd oli käes Bobbyl, mis ta tahtnud ja juba ärkas südametunnistus ning palju oleks ta annud, et seda visket ei oleks olnud. Kuid muuta ei saanud enam midagi ja vanahärra kravatt oli plekk, kindlasti. Sellepärast ei jäänud Bobbyl muud üle kui võimalikult ruttu ennast nägemataks teha, et pääseda oma teo tagajärgede eest. Ta tundis selgesti, et vanahärra sääli vankris võis väga pahaseks saada. Üks käeliigu-

tus ja teener ning uhke kutsar kargasid pukist ning siis võis väikesel poisil, kes suurt härrat niiske õunasüdamega loopis, väga halvasti minna!

Kuid enne kui Bobby jõudis üles karata, et hüpata samba taha, mille vastu ta tuges, lõi härra silmad üles, ja esimene asi, mis ta tõsine pilk tabas, oli kahvatav Bobby, kes tahtis parajasti kaduda samba taha. See pilk pani Bobby kui halvatu seisma ja ootama seda koledust, mis pidi järgnema nüüd.

Kuid ei juhtunud midagi koledat, vaid midagi hoopis haruldast, seletamatut. Uhke härra sõiduriistas, keda loopis häbemata tänavapoiss õunasüdamega, nägi kallalekipujat, vaatas talle kindlasti otsa ja — ei käskinud teenrit pukist karata, et võrukaelal kõrvast kinni võtta, nagu kord ja kohus; ta ei sooritanud seda tungivalt tarvilikku toimingut ka ise; ka ei hüüdnud ta politseinikku, vaid Bobbyt silmates kerkis ta käsi tahtmatalt läikiva torukübara ääre juure ning tõstis selle tervitades tolli võrra pää-

laelt, nii et nähtavale ilmusid ta hallid juuksed. Ei olnud kahtlust, et sel silmapilgul väljendas ta nägu austust ja isegi väga suurt aukartust — nähes vaeselt rietatud, päris hirmunud Bobbyt.

Kuid see kestis vaid sekundi. Tore härra, kes oli kindlasti lord, võttis kohe käe kübara juurest, ning ta nägu, mis vast väljendas üllatust ja aukartust, kiprus südamlikus naerus, mis kostis Bobbyni. Lord viipas sõbralikult ja lõbusalt poisile oma kinnastatud käega, näis isegi kui tahaks ta teda kutsuda vankri juure. Kuid juba oli kõrvaldatud takistus, mis oli kinni hoidnud lordi vankri, toredad hobused tõmbasid ja uhke vanker majesteetliku kutsari ja auväärilise teenriga pukis, ning suursuguse vanahärraga tumedail sametpatjadel veeres edasi.

See oli enam, kui suutis taibata Bobby. Härra tõllas, õilne, uhke härra, silmnähtavalt lord, kellega ta inetut nalja teinud, tervitas teda esimeseks, teda musta, närust poissi, ja veel kõigi aupakkikkuse tunnustega! Mis oli see, mis pidi tähendama see? Sügavais mõtteis läks Bobby koju.

Tõsine korts ta otsaesisel kadus alles siis, kui ema, saanud riieunud natuke ta hilise tuleku pärast, tõi suurepärase lõhnava lihastupi lauale. Varsi selgus, et Bobby ei olnud sugugi isu rikkunud õuntega, sest ta küühveldas suppi sarnase innuga, et näis kui oleks ta õunad ning juhtumuse lordiga sootuks unustanud. Emale vähemasti ei lausunud ta ainustki sõna oma elamusest. Ta vist kartis, et see ei usuks teda.

(Järgneb.)

MÕNDA FÜÜSIKAST MEELELAHUTUSEKS.

Toimetaja **Jursi Sander.**

12. Raketil tähtede poole.

Mis võib olla veetlevam kui jätta maha Maakera ja rännata piirita kogumis, lennata ühelt planeedilt teisele, tähelt tähele? Milline hulkkantastilisi romaane käsitavad seda ainet! Kui mitu kirjanikku on meid kaasa meelitanud ettekujutatud reisile taevakehile! Voltaire*) „Mikromegas'is“, Jules Verne**) „Teekonnas Kuu pääle“, Wells***) romaanis „Esimesed inimesed Kuu pääl“ ja mitmed teised nende järelaimajad rändasid Maakeralt taevatähile, muidugi — ettekujutuses. Kuid tõelikult — jääme Maakera vangideks.

Kas tõesti pole siis mingit võimalust teostada seda inimkonna vana unistust? Kas tõesti kõik tähendatud romaanis nii veetlevalt ja veen-

duvalt kirjeldatud teravmeelsed projektid on tõeliselt teostamatud?

Tutvunegem ainukese tõsise ettepanekuga, mis on tehtud Vene õpetlaselt Tsiolkowsky'lt.

Kas võib aeroplaanil lennata Kuuni? Muidugi mitte: aeroplaanid ja õhupallid liiguvad ainult sellepärast, et nad toetuvad õhule, sellest end eemale tõukavad, — kuid Maakera ja Kuu vahel puudub õhk. Planeetidevahelises ruumis pole üldse mingit materiaalselt ollust, millele võiks toetuda „planeetidevaheline lennukmasin“. Täheandab, on vaja leida niisugune objekt, mis võiks liikuda millegile toetumata.

Meie tutvunesime juba sarnase objektiga — see on raket. Miks ei ehita meie siis hiiglasuurt raketti, kuhu võiks mahutada reisijaid, toidumootoreid, õhutagavarasid ja kõike muud, mida vajatakse niisugusel teekonnal? Kujutelge, et inimesed selles raketis ühesveavad suure tagavara lõhkeaineid

*) Voltaire, François Marie Arouet de — kuulul Prantsuse kirjanik, 1694—1778.

**) Verne, Jules — Prantsuse kirjanik, 1828—1905.

***) Wells, Herbert George — Inglise kirjanik, sünd. 1866. a.

ja nagu molluskid gaaside väljavoolamist võivad juhtida igasse külge. Nii olekski teil valmis päris kogumilaev, millel võib rännata ääretus maailmalaotuse ookeanis, lennata Kuule, planeetele, kinnistähtele... Õhulaeva reisijad võivad rea üksiku väikese plahvatuse abil oma sõiduriista kiirust suurendada järkjärgult nõnda, et kiiruse suurenemine neile häda ei tee. Mõnel planeedil maandumise soovi korral võivad nad järkjärgult õhulaeva kiirust vähendada ja sellega langemise jõudu nõrgendada. Lõpuks võivad reisijad samal kombel jällegi Maakerale tagasi sõita. Vaja ainult kaasa võtta küllaldaselt lõhkeaineid.

„Aga milles seisab siis selle mõtte teostamiseks takistus?“ — küsite. — „Miks pole veel keegi valmistanud sarnast hiiglasuurt raketti ja asunud uurimistekonnale kogumi sügavustesse?“

Takistus seisab selles, et meil se-

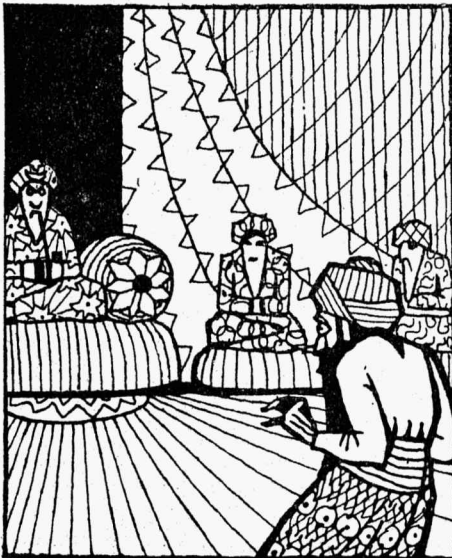
nini alles puudub küllalt jõuline lõhkeaine. Et säärasele hiiglaraketile anda kiirust, mis suudaks ära võita Maakeral külgetõmbejõu, vajame lõhkeainet, mis oleks 10—15 korda kõvem pürokseliinist. Sama omadustega ollust me veel ei tunne; ka pole meil küllalt vastupidavat materjaali „kogumilaeva“ ehitamiseks.

Kuid see, mis näib täna võimatu, teostatakse homme vahest. Inimkond oli juba kord sarnases olukorras:

Kui leiti lendamise põhimõtte auramise alusel, puudus aeroplaani valmistamiseks ainult küllalt kõva masin ja küllalt vastupidav materjal. Möödus 15 aastat — ning siis? Aeroplaanid liuglevad nagu linnud õhus, lendavad üle mägede ja mere. Meie oleme isegi õhusõdade kaasaegsed... Miks ei või meie siis oletada, et inimesed ükskord leiavad võimaluse lennata teistele tähtedele hiiglasuures raketitaolises kogumilaevas?

ARAABIAST JA PERSIAST.

Roda Roda.

Kaliif Memuni ajal esitas end keegi pettis pühana ja meelitas nõnda kergeusklikudelt inimestelt palju raha välja.

Kaliif kutsus mehe oma aujärje ette- ja ütles talle:

„Ibrahimi pühaduse tunnismärgiks — alejhi selam — oli see, et tuli teda ei põletanud. Hää küll. Ka sinu heidame tulle ja vaatame siis, kas see sind kõrvetab.“

„Isand, kas ei võiks sa mulle kergemat katset anda?“

„Olgu,“ sõnas kaliif. „Püha Mussa keerutas oma keppi, ja tollest sai madu.“

„See oleks mulle veel raskemaks ülesandeks.“

„Siis näita meile ehk püha Issa tunnismärki. Tema on surnuid üles äratanud.“

„Nüüd oled õige tabanud, isand,“ hüüdis petis. „Siinsamas surman su ülemkohtuniku ja äratan ta ka uuesti ellu.“

„Olgu, olgu,“ karjus kohtunik, „mina usun sinu pühadusse enam kui keegi teine ja tahan sellest ka kogu rahvale kuulutada.“

*

TRAADITU TELEGRAAFI VÕIDUKÄIK.

Ed. J—on.

Traaditu telegraaf ja telefon ehk raadio teeb praegu oma võidukäiku läbi maailma. Võib öelda, et seni veel ükski teine ülesleidus ei ole omale nii ruttu suutnud pinda luua ja laiali laguneda kui raadio. Ja tõepoolest väärribki raadio niisugust tähelepanu, sest ta on üks viimaseaja teaduse fäätsamatest saavutustest, mis inimsoo üldisele edule palju kaasa aitab.

Saateaparaat. Lauljanna Gertrude Lawrence laulab New-Yorgist Londoni kell 5, Valesi prints teda kuulamas.

Ekslik oleks arvata, nagu oleks raadio ülesleidmine olnud sama juhuslik nagu paljude teiste leiduste tegemine. Mitte ainult raadiol ükski, vaid üldse kõikidel sidepidamise abinõudel on pikk iga seljataga. Kõigil aegadel on inimestel vajadus olnud mõtteid vahetada nendega, kes kaugel viibivad. Mida rohkem inimsugu arenes, seda tungivamaks kasvas nõue side- ja ühenduspidamise abinõu järele. Ei oleks huvitusetu pilku heita sideabinõude ajaloole, sest see on ühtlasi ka kogu inimkonna kultuurilise arenemise ajalugu.

Esimene sidepidamise viis oli kirja või märgi edasitoimetamine käskjala abil, kes selle juures edasilikumiseks tarvitas oma või mõne sõidulooma, näit. hobuse, jõudu. Muidugi oli see äärmiselt aeglane ja ebakindel sidepidamise abinõu. Käskjalg suutis päevas ainult kümneid verstid edasi jõuda; tihti läks ka kiri teel mõne õnnetu juhtumise läbi kaduma, või ei jõudnud käskjalg isegi elusana eesmärgile.

Pärastpoole hakati sidepidamiseks kirjatuviseid kasutama, kelle saba külge või tiibade alla kiri kinnitati. Tuvi lendas siis määratud kohta ja säääl võeti tema küljest kiri ära. Kuigi kirjatuvi tarvitusele võtmine juba hoopis kiiremat ühendusepidamist võimaldas kui käskjala kaudu, olid ka tuviposti tarvitamisele oma piirid tõmmatud. Turvisid ei saadud igas kohas kasutada, nad eksisid teelt jne.

Järsu pööre kogu sidepidamises tõi traatühenduse, telegraafi ja telefoni ülesleidmine, mis järjekindlalt täienes niisuguseks igapäevasteks ja hädatarvilikkudeks sideabinõudeks on kujunenud.

Kuid kuigi traatühendus, s. t. telegraaf ja telefon, mõttevahetust inimeste vahel tuntavalt kergendavad, on ka neil oma puudused. Nad olenevad kõige päält täielikult maapinnast. Traatühenduse pidamine on võimalik ikkagi ainult säääl, kus võimalik on voolujuhtimise abinõusid, traatjuhesid ja poste, paigutada. Merel, näiteks, on võimalu telegraafi ja telefoni ühendus.

Kõige täielikuma ja otstarbekohasema sidepidamiseabinõu sai inimsugu raadio ülesleidmisega.

Traaditu telegraafi mõte iseenesest ei ole uus, tema ajalugu on kaunis pikk, kuid tegelikult ei suudetud elektrilaineid kasutada. Juba 1888. a. leidis Saksa õpetlane professor Hertz elektrisädemete lainete omaduse üles. Elektromagneedi läbi sünnitatud lained tõrnavad läbi ilmaruumi 300.000 kilomeetrilise kiirusega sekundis. Hertz ise aga ei uskunud, et neid laineid praktilises elus kasutada saab. Prantslane Branly leidis hiljem üles erilise abinõu,

n. n. „detektor“, mis võimaldas elektrilainete kasutamist märguandmisel. Pärastpoole täiendas Lodge detektori, niisama tegi selle juures täiendusi ka Vene füüsiker Popoff. Kõikide nende paranduste ja täienduste pääle vaatamata ei saadud selleaegist traaditu telegraafi aparaati kasutada.

Sädetelegraafi aparaaadi tegi tarvitamiseks kõlbulikuks itaallane Marconi 1896. a. Marconi sai Inglise telegraafi valitsuselt selleks ainelist toetust. Marconi leidusel olid siiski veel oma puudused; paranduse tõi siin Saksa professor Brauni leidus, kes üles leidis n. n. kinnise võnkumisringi, mis võimaldab elektrilainete saatmist kauge maa pääle.

Traaditu telegraafi tarvitamise reguleerimiseks sõlmiti 1912. a. esimene rahvusvaheline sädetelegraafi leping, mis riikidele õiguse annab mitmesüsteemilisi aparate tarvitada ja teateid kinni püüda. Samas lepingus määrati kindlaks ka rahvusvaheline hädasignaal — SOS —, mille saamisel iga raadiojaam on kohustatud esimeses järjekorras kõik tegema, et appihüüe tarviliku kohta edasi antaks. Eriti suur tähtsus on sellel meriõnnetuste puhul.

Sädetelegraaf on ehitatud samadel põhimõtetel kui harilik telegraaf, ainult selle vahega, et elektrivool, mis hariliku telegraafi juures traati mööda edasi läheb ja vastuvõtte-aparaadil Morse tähestiku kaudu joonte ja kriipsudega teateid edasi annab, raadiotelegraafi juures tugevate elektrisädemete kujul õhkkonda saadetakse. Vastuvõttejaamas püüavad kõrgete mastide vahele tõmmatud traadid lained kinni ja annavad need edasi vastuvõtteaparaadile, mis tähed lindile trükkib.

Traaditu telefon ei lähe oma ehituse poolest ka harilikust telefonist palju lahku. Samasugune mikrofon, kui see on hariliku telefoni juures, annab võnkumised antennile edasi. Viimane annab need võnkumised edasi elektrilainete näol sellele keskkonnale, kus nad laiali lagunevad, s. t. niinimetatud valguskandvale eetrile, hüpoteetilisele ainele, mis tungib igale poole ja täidab kogu maailma.

Antenni tegevust võib võrrelda vette kukkunud kiviga, mis lainetust sünnitab. Kivi vette kukkudes hakkavad vee osakesed võnkuma, liikkudes üles ja alla ja vajudes ringides ikka kaugemale, kuni lõpuks kaovad. Niisama laienevad ka antennist väljalennanud elektrilained õhkkonnas. Jõudes vastuvõttejaama antennini, annavad elektrilained sellele eetri võnkumised edasi.

Väljasaadetavad elektrilained on mitmesuguse pikkusega. Et võnkumisi paremini vastu võtta, säetakse vastuvõtteaparaat

Vastuvõtteaparaat, milles parajasti kuulda Ühisriikide presidendi Coolidge kõne.

vastuvõetavate lainete pikkusele. Selle tõttu avaneb võimalus korraga ainult üht jaama kuulata, sest aparaat, mis on säetud näiteks 3000 meetri pikkuste lainete vastuvõtmiseks, ei reageeri 10.000 meetrilistele lainetele. Muidugi võib üht aparaati säada mitmesuguse pikkusega lainete vastuvõtuks.

Antenni võnkumised kutsuvad vastuvõtteaparaadis esile telefoni membraani võnkumisi, nii et mitmesugused helid, kõne, laul ja muusika samuti kostab nagu harilikus telefonis.

LOODUSE IMED.

Toimetaja Jursi Sander.

S ü g a v v e e k a l a d.

Prof. R. Hesse järele.

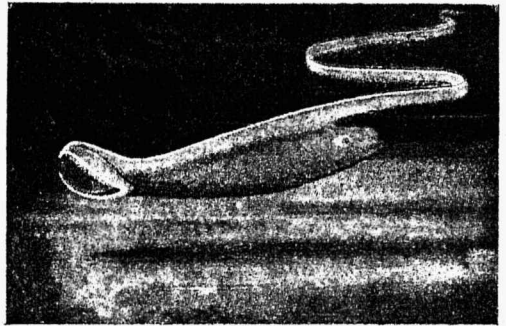
Muistsete juttude järel varitsesid Messiina merekitsuses¹⁾ meresõitjaid kaks hirmsat koletist: ühelt poolt Stilla (Scilla), teiselt — Haribdis (Charibdis). Kuuepäaline Stilla hävitas iga päega möödastvast laevast ühe mehe, kuna Haribdis terved laevad ühes meeskondadega meresügavusse neelas ja mõne aja pärast nad jälle välja heitis.

Selle muistse jutu aluseks on äärmiselt vägevad voolud ja neelud, mis Messiina merekitsuses mere kihama panevad. Samad voolud ja neelud tõstavad veepinnale uskumatu sügavustest imelikke kalu, mis harilikudel tingimustel kunagi ei satu kalameeste võrkudesse. Mõnda neist iseloomustavad hiiglasuured lõuad (Chauliodus), teisi — imelikud, toruna väljaulatuvad silmad (Argyropelecus); nii ühedel kui teistel on pää ja küljed üle külvatud valgustandvate täppidega. Kolmandad jällegi sarnanevad väga õhukele läbipaistvale oleandrilehele (Leptocephalus). Kõik need kalad elutsevad meresügavustes, alates 400 kuni mõne tuhande meetrini.

Merevoolud tõstavad neid üles neile nii vihatud päikesevalgusele.

Muistsetel aegadel ei olnud midagi teada loomaderiigist, mis asub pimedates ja süngetes meresügavustes. Ainult rahva kujutus- ja

luulevõim elustas põhjatuid sügavusi muinasjutuliste olevustega: Sääl asus merejumala Posseidoni (Poseidon) riik ühes tritoonide ja näkkidega, merehärgade ja veemadudega; ja paash Schilleri ballaadis „Sukeldaja“²⁾ jutustab säääl nähtud „salamandritest, meremadudest ja sisalikkudest, mis kihasid ses põrgu möllus.“

Joonis 1.

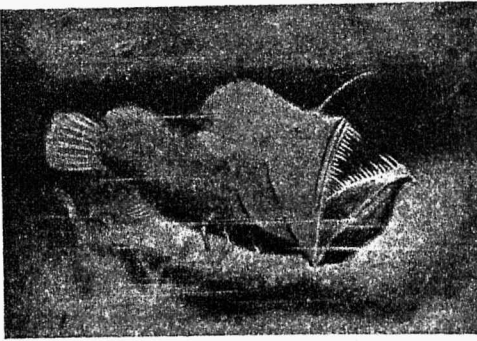
Saccopharynx ampullaceus, väga kidurate silmadega kala.

Teaduseilm oli kaua arvamisel, et elu ei ulatu sügavamale kui 500 meetrit, muutudes alatasä vaesemaks nii vormi kui ka esitajate arvu poolest, nõnda et allpool sellest saatuslikust piirist ei miski enam katkesta vete liikumatut surmavaikust. Mitmed teadlased olid isegi arvamisel, et merepõhi on kaetud igavese jääkihiga.

Ainult vähehaaval valmis XIX aastasaja kestel veendumus, et ka suurtes sügavustes kihab elu. Rohelesi taimi säääl muidugi kasvada ei

¹⁾ Merekitsus Itaalia ja Sitsiilia (Sicilia) saare vahel. Nimetuse saanud Messiina (Messina) linna järele, mis hukkus 1908. a. maa-värisemise tagajärjel.

²⁾ „Sukeldaja“ (Der Taucher), Fr. Schilleri ballaad (jutustav laul).

Joonis 2.
Melanocetus Johnsonii, kala valgustandvate
orgaanidega.

või — need on valguse lapsed ja vajavad päikesepaistet. Kuid loomi on sääl küll ja küll. Paljud neist kujutavad ainult teravaid kõrvalekaldu mis vee pinnal elutsevatest kujudest, kuna teised jälle on nii haruldased, imelikud ja isekujulised, et neid võiks pidada luuletajate iseäranis fantastiliste väljamõelduste kehastusteks.

Sääl, neis sügavustes, leiti mere-liiliaid peenikeste, pikkade varte otsas, mis sarnanesid seni ainult väljakaevamistel leituile, maakera kauge mineviku jäänustele. Sügavete võrkudesse sattusid gorgoonid³⁾ („Meduusa pead“), kes elutsesid ainult troopikalistes vetes, hüüdra-sarnased⁴⁾ polüübid⁵⁾, klaasisarnased hiiglasuured käsnad, vähjad väga iseäraliste silmadega, iseäranis aga kalad nii imestamisväärt kujude ja

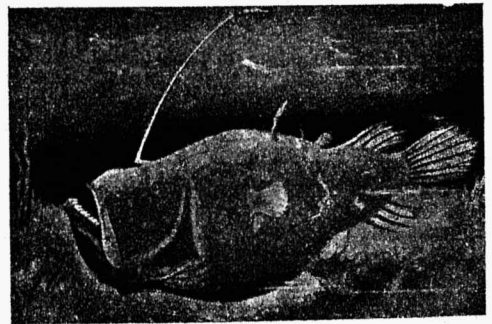
3) Gorgoonid (Gorgo) — 3 Greeka muinasjutulist koletist, kelle juusteks olid elavad ussid ja kelle pilk kivistas Stheno, Euryole ja Medusa.

4) Hüüdra (Hydra) — Greeka muinasjutuline üheksapäälise madu, kelle tappis Greeka kangelane Herakles (Ladina keeles Hercules), Greeka pääjumala Zeus'i ja Alkmene poeg.

5) Polüüp (Polyp) — torusarnane pütide- niitide vanikuga veeloom.

iseka värviga, milliseid võib luua ainult elavam ettekujutus.

Kui möödunud aastasaja teisel poolel Alshiri⁶⁾ ja Sardiinia (Sardegna) vahel merekaablit parandati, kisti juhuslikult merepinnale imelikud kalad; kõigi teadlaste tähelepanu pöörus kohe suure õhinaga meresügavuste saladuste uurimisele. Esimeste katsete üllatavad tagajärjed avasid uurijaile sedavõrd rikkaliku tööpõllu, et üksikute maade valitsused teaduslikke uurimisreise meresügavuste eluga tutvunemiseks korraldama hakkasid. Iseäranis laiale alusele oli seatud inglaste kolmeaastane (1872.—75.) uurimisreis Atlandi, India ja Vaiksesse ookeani. Ka sakslased korraldasid Leiptsigi (Leipzig) zooloogi Chumi juhatusel 1898. a. uurimisteedkonna, millest suur hulk eriteadlasi aurikul „Valdivia“ osa võtsid, ning mis kestis kaks aastat (1898.—9.). Sel uurimisreisil leiti suur hulk uusi, huvitavaid loomi ja laiendati märksa ülevaadet sügavvee elu ja olu suhtes. (Järgneb).

Joonis 3.
Ceratias conesii, kala valgustandvate orgaanidega.

6) Alshir (Algérie) — Prantsuse asundus Põhja-Aafrikas, 575,289 ruut-kilom., 5,56 miljoni elanikku.

VÕRUMAA SONET.

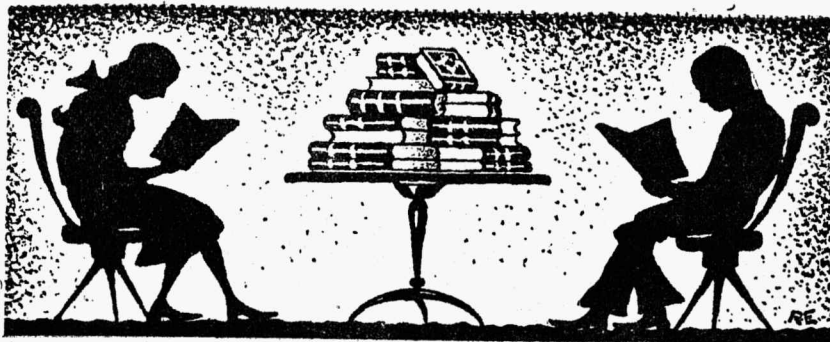
Saaks sinna sügisel, kui koltund lehti
 Tuul rebib kõivist, üles virutab,
 Kui Pärlitjõgi jääst veel alles lahti
 Ja oma mägilaulu jorutab;
 Kui männimets kui leinan norutab.
 Sää! kena oleks sügisõhtuil vahti,
 Kui hallaudu orust üle a'ab
 Ja omma vaipa mähib kodukohti.
 Näeks koidul taevaääre sakilist profiili,

Näeks küngastiku kütkestavat stiili,
 Näeks: kõrgel kurgi võitlus vastu
 [tuuleväe.

Ning järvin tihti taevaselge vesi —
 Nad peitund sügavasse vahel künka-
 [kesi; —

Kuid sinipilv ju tõuseb tagant Muna-
 [mäe.

Juhan Jaik.

NOORSOO KIRJANDUSLISED UUDISED.

Rõuge kiriku kell.

Juhan Jaik'i luuletuskogu.

Vikerkaare lugejatele lubatud kirjandusarvustust tuues, valisin selle aineks ühe meie kõige noorema ja rõõmsameelsema poeedi esikkogu — „Rõuge kiriku kella“.

Juhan Jaik on seni luuletusi ja lugusid toonud siin-sää! ajalehtedes, tema piltki on juba mõned korrad ilmunud: tänavuaastastes „Õitsituledes“ nr. 2 ja noorsooajakirja „Uudismaa“ kirjanduslikus numbris nr. 8, 1923. a. kevadel. Sää! vaatab meile vastu haruldaselt sõbralik, jutukate silmadega nägu, juuksekaraharaga, mis on sama luuleliselt kohevilli ja fantaasiarikkas puhmas, nagu tema Võrumaa jutud ja ta luuletusedki. Täna ses „Vikerkaare“ numbris on temalt üks luuletus ja sellegi järele näeme, et Jaik on noor küllalt, ja et ta noortega ühte lauda istumast ei tõrgu. Paar sõna siis sellest noore Jaik'i luuletuskogust.

Luuletaja on pärit Võrumaalt ja suur osa tema luuletusi on kirjutatud Võrumaa murdes, pehme humooriga siidamlikkude toonide kaastamisevõimega meie keelemurdes. Seda keelt loed isesuguse maitsemisega, nagu võib vaadelda ilusat haruldust. Pool sellest mõnust on küll haruldusemaitsemise mõnu, kuid kellel on selle vastu, kui Jaik maailm Võru keeles niisuguse ilusa pildi Eesti maalooduse suveõhtust ja liginevast ööst:

*Siis tulõ tuulõvaga, lõhnai üü,
 Et laul om kuulda mitmi mõtsu takast
 Ja tutvalt ega kaugõ lehmä müü.
 Ja siis jääs vagas, ainult laul' vast sisass
 Ja kongivarõs mustan kuusõn kisas...*

Minule näib, et Jaik on annud meie kirjandusele siiski esimest korda kätte paremad Lõuna-Eesti luulemustrid. Sest ta pole mitte üksinda aimanud järele keele ja vormiga lõunamaist luulelaadi, vaid kogu tema luuletaja vaimuilm on sellest keelepõlvkonnast pärit, on ihtlane sellele ja loob täitsa omapärase luuleilma. Ta on oma kogu sama sulav, algupärane ja kitsalt ühe Eesti maanurga ja Eesti rahvatüübi edus-

taja, nagu oli viljandlastele H. Adamson oma pisikese luuletuskoguga „Mulgimaa“. Ja kes tahab tutvuda eht Lõuna-Eesti värvidega ja väreldustega, see saab seda teha Jaik'i luuletuskogu kaudu, päälegi et tema laul on veel ihe teistsuguse vooresga, mida nimetame nooruskergeuseks ja üleemeel-suseks.

Luuletaja üheks teiseks tunnuseks ongi, nagu öeldud, tema eluröömsus, mis avaldub kord looduse ülistuses ja temast osa-saamises, kord suures isamaalise tunde tõu-sus, kord sõjaka ja energilise paatose näol. Väga harva on leida niisuguseid luuletusi, kus Jaik leinatundeid ilmutab ja midagi ta-ga kurdab, nagu see sagedasti juhtub mood-sate liürikute-luuletajate juures. Seepärast pääseb Jaik lähemale noorsoole, sest ka noorsoos on peaaesjalikult just samad voo-rused ja tungid elavad. Alles hiljem, kui mõnesugused elumured külla tulevad, haka-takse kurbe toone eriteleva ja mõistma. Aga Jaik käib vist küll kogu oma elu läbi samases lapsemeelses usus ja hoos, ainult harukorral oma luules aimata lastes tasast, vaevalt kuulduvat leinalist pooltooni. Nii-sugused luuletused on tal käesolevas kog-us „Esä pilved“, „Nevermore“ ja „Mäles-tüs“. Neiski pole midagi kibedat, vaid ai-nult säälsamas ka kohe lepitamist leidvat hardust.

Kuid tema kõige kaasakiskuvamaks oma-duseks jääb lopsakas, sigidusrikas fantaa-sia, läbikäimine igasuguste kummaliste ja häätahtlikkude vaimude ja vaimukestega, kes — nagu mingi iseäraline putukateriik — täidavad tervet loodust ja igalpool vastu häälitsevad ning toimivad. Need olevused on sagedasti isegi vähe koomilised, sest nad ei tee kurja, askeldavad omi askeldusi, ja ai-nult Võrumaa elav fantaasia peab nendega läbikäimist mõne andeka jutuvestja suu lä-bi. Sääl on kurat kartulikuuhja otsas hinge-depüüdmise tööst loobumas ja koopasse tal-veunne vajumas, sääl on luuletuses „Valgõ kivi“ Setu noormehel oma armast Aalit otsi-des karude, maa-aluse tigeda, siu ja metsa-penidega kimbatused; sääl on Säravaknaise külla kohal hommikueluvus, enne päeva tõu-su, looduse tarretusega ja äkki selles vaiku-ses

Murdub kuuldavasti oks
Sääl, kun kõivud tee pääl loogan...
Vist säält külaöövaim hooga,
Karten kukelaulu, ääks.

Aga luuletaja häälestub oma „Sõjasonet-tides“ ka suureks võitudelaulikuks, tuletades meele Eesti vabadussõda. Harilikult ei ole uuem luulekunst, mis teenib rahvuste ühinemise ja sõpruse aadet, leidnud enam iheleegi sõjavormile õigustust. Rüütliäega-del vanasti oli sõda suurim, kaunim ja iilen-davam sündmus ning sõjaline vaprus kõige hiilgavam voores; ka tolleaegne luule ülistas seda. Meie oma vabadussõda tuletab veel korra meele neid romantilisi, vaimus-tusega peetuid sõdu — olles vabadusvõit-lus. Ja Jaik'i sõjalaulud on hästi ja õigelt märkinud ära nii mõnegi lahingu ja sõja-sündmuse vaprat ja võiduleivilvat meeoleolu ja paatost. See on võitja uhkete lausete kunst:

Jäänd venelasi palju kallistama
Siin hangund kätel neile võorast maad.

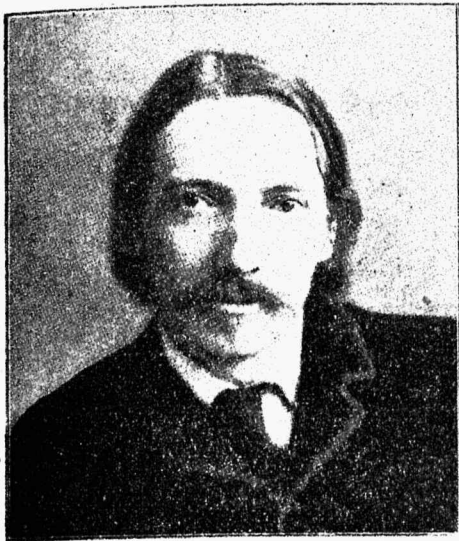
Või teine vastupidamatut ja raugematult
järkkindlat võitlustakti väljendav lause:

On kangelaslik meeletu hurraa,
Samm sammult edasi, saa vabaks kodu-maa!

Eks selles oli iilendavat jõudu, ja see ei ole ka võltsitud; seda võib maitsta. Nende ihe esimese debüüandi luuletuskogu jaoks küllaltki silmapaistvate vooresuste pärast on tervitatav noor luuletaja Jaik. On ka andeksantav sellepärast vahest üleäärane koomilise võrdluse tarvitamine, mõned ra-gisevad pateetilikkused, käratsemine, nagu sellega on alles täidetud luuletus „Võrumaa“ raamatu lõpul, ja mõned üldiselt ilmetumad asjad luuletuskogus, nagu neid ju kunagi täitsa eemale hoida ega kõiki ihevääriliselt läbi tunda ei saa.

Vikerkaarlastele võib see kogu meeldima hakata kõigi ülaltähendatud vääriiliste kül-gede ja vooresuste tõttu. See on luuletuskogu; luuletusi aga loetakse iikshaaval, ja kui nad hääd on, siis sagedasti uuestigi veel. Nende omaduseks on siin, et mida enam sa neid loed, seda sagedamini kisub neid kor-dama; nagu kompekk võib neid siis vee-retada ihest suunurgast teise.

A. K—s.

R. L. Stevenson

Inglise kirjanduses mineva aastasaja lõpul esines rida kirjanikke, kes vestsid häid mere-, reisi-, seiklus- ja eksootilisi jutte. Säält on võrsunud loetavad kirjanikud Rider Haggard, Kipling, kapten Marryat, Stevenson, Conan Doyle, H. G. Wells j. t. Neist oli peenemaitsemisem ning väärtuslikum jutustaja varasurnud shotlane Robert Louis Stevenson (1850—94). Päälliskaudselt vaa-

deldes on tema tööd tavalised fantaasiaküllased noorsoojutud täis jubestavaid seiklusi, võitlusi, hädaohti ja julmusi. Kuid haruldase tooni sellesse toob peen, karakteriseeriv psühholoogiline sõnakunst. Sellepärast ülistab seda kirjanikku nii hästi värske noorus ja lihtsalt põnevust otsiv juttudelugeja kui ka iga suuremate nõuetega kirjandusemaitsja ning -hindaja. Vähenõudlik rahuldub juba faabulaga ja põneva jututegevustikuga, kuna väikene kogu erakuid tema tööde kunstirikast vormi täiust imestab. Haige kirjanik, kes suri noorelt Samoas kopsuhäigusesse, on suutnud tarvitada oma lugudes vist seda kiirgavamaid ja fantastilisemaid värve, kuna ta oma voodist lahkuda ei võinud. Tema parem jutustus „Varanduste saar“ (Treasure Island, 1883) kannab oma tegevustiku nii hästi siia- kui sinnapoole Atlantikat. Selles saab terane noormees kuulmatute kimbatuste järele määratute varanduste leidjaks ja omandajaks.

Pandagu tähele Stevensoni eksootilisi looduskujutusi, mis vangistavad oma värvi mängudega ja kummalisega.

Raamat „Varanduste saar“ on ilmunud Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kirjastusel käesolevateks ülestõusmise pühiks kaunis väljaandes. Tõlkinud A. Oras ja A. Viidik. 148 lk.

Hind 135 mrk.

Miks ei saa muna otsapidi rõhudes katki pigistada?

Ei ole täiesti õige öelda, et ei saa muna otsapidi katki rõhuda, vaid on ainult palju raskem muna purustada, kui surume otsadest.

Seda võib seletada muna kujuga. Võib olla, et koor on otsadel natuke paksem, või et koor on tehtud kiudest, mis jooksevad kindlas sihis; kuid see ei selgita midagi.

Kujutame ette, et munakoort on tehtud kaartest. Ning, kui kaar on kitsas ja kõrge, siis on ta, ehk küll teised tingimused ühtlased on, palju tugevam, kui ta oleks väga laia ja lame.

Mida püstisem ning kitsam on kaar, seda

otsemalt paneb ta survele vastu. Ning kui kaar on küllalt kitsas, siis avaldab ta survele samasugust vastuseismist kui sirge post, mida raskus ainult otsapidi koormab. Teisest küljest, kui kaar on väga lai, siis avaldab ta vähem vastupidavust, surve mõjub küljest, kaar paindub ning murdub kergesti.

Vaadeldes muna ühest küljest, näeme, kui koosneks ta kahest laiast ning selle tõttu nõrgast kaarest. Vastu seisab ainult koor ning see ei ole kuigi tugev. Kuid otsast vaadates näeme kaht kitsamat kaart ning surume koort mitte küljest, vaid enam otsast, sellepärast ei murdu ta nii kergesti.

MOUGLI

R. Kiplingi järele lasteteatri jaoks ümber töötanud W. Wolkenstein. Tõlkinud H—a.

IV vaatus.

Külamaaja esine, metsa serval. Läbi akna on näha kolle, koldes tuli. Naine vaatab aknast välja. Tema kõrval ta poeg.

Maja ümber põlevad tuled.

Laps. Kuhu vaatad, ema?

Naine. Meie majale ligineb keegi. Täki aja eest, kui ma metsasallu astusin, nägin eemal legendikul poisikest hiilgavate silmadega. Ta näis teerada otsivat. Tahtsin tema juure minna, kuid ta oli äkki kadunud, salus aga kuuldus metslooma urinat. Kohenda tuld.

Laps. Võib olla ta tuleb siia. Kuidas arvad, ema, kas tuleb siia?

Naine. Kui ta ainult üle oskaks hüpata tuledest, mille su isa meie maja ümber põlema süütas. Vaevalt läheb korda neist üle hüpata, täna on ilm tuuline, tuul aga puhub leegid paisuma.

Laps. Kustutagem need tuled, ema.

Naine. Tuli päästab meid metsloomade küüsisist. Temas on meie jõud ja kaitse. — Aasta kaheteistkümmene vanune poisike. — Üksi suures metsatihnikus — hilja õhtul.

Kas tal tõesti ei peaks hirmu olema metsloomade ees?

Laps. Vaata, säääl ta tuleb, ema. Ta tuleb! (Ilmub Mougli ja Baghira.)

Baghira. Vaata, ennäe siin ta on — punase lille kuningriik.

Mougli. Kuipalju siin on punaseid lilli!

Baghira. Vaata, kuidas värisen. Ainult sinu pärast, Mougli, otsustasin siia tulla.

Mougli. Täna sind, Baghira.

Baghira. Võta endale punane lill, Nopi ta. Rutta, rutta.

Mougli. Jah, lähen, Baghira. (Astub tule juure, tahab seda kätte võtta.) Oi!

Laps. Mis julitus?

Naine. Kui rumal ta on! Tahab tuld kätega tabada...

Baghira. Kas sul on valus?

Mougli. Väga valus.

Baghira. Kas mõistad nüüd, miks meie teda kardame? Kuid parata pole midagi, sa pead ta saavutama.

Mougli (jälle katsub ja jälle kõrvetab käe). Ai!

Naine (aknal naerab ja võngutab pääd).

Mougli. Ta hammustab väga valusasti. Oleks nagu tuhat okast minu kätte tunginud. Vaata, käsi on punetama lõonud, ma ei saa seda lille murda.

Baghira. Külap siis juba Sher-Han sinu tapab.

Laps. Ema, ära naera, mine aknast eemale, et ta sind ei näeks.

Naine (peitub).

Baghira. Mõttele selle pääle, mis sind ootab. Täna öösel on nõukogu kaljul koos. Punase lilleta oled jõuetu. Sher-Han saab võitu vaba rahva üle ja tapab su. Mõttele selle üle järele, Mougli, ja võida endale punane lill: ainsam, mida kardab Sher-Han, on — punane lill.

Mougli. Tead, Baghira, säääl, aknal pole punane lill nii kõrgeks kasvanud. Kas näed? Ma ronin aknast sisse, panen punase lille potti ja toon ta siia.

Baghira. Ja, ja, tee seda. Kuidas aga pääsed sa sinna? Kõikjal takistavad teed need kõrged punased lilled.

Mougli. Ma hüppan nendest üle. (Samal ajal tõuseb tuul ja puhub tuled suureks. Leek hoovab kõrgele. Puudes kuuldu praginat, otsekui naeru ja põrgulikku muusikat.)

Mougli. Mis see on?

Baghira. See on tuul. See on ainult tuul. Agaramalt, Mougli, julgemini!

Mougli (hüppab tulest üle, jookseb maja juure, ronib aknasse, võtab koldest süsi, paneb savikruusi, ronib tagasi, jookseb tule juure. Uuesti tõuseb tuul, leek kasvab, puud ragisevad, muusikat ja nagu naeru on kuulda. — Mougli hüppab üle tule ja võidetud leek vajub alla. — Baghirale). Näe, valmis.

Baghira. Oled julge, Mougli, oled inimene läbi-läbi. Sina ei karda punast lille.

Mougli. Milleks minul teda karta. Praegu tuli mulle meele, et veel enne seda,

Mougli.

kui huntide keskele asusin, lamasin punase lille kõrval ja mul oli väga soe ja häa.

Baghira. Nüüd aga rutakem nõukogule. Nüüd pole mul sinu pärast hirmu. (Lähevad. Naine ja laps ilmuvad aknale.)

Laps. Mis ta tegi?

Naine. Ta võttis kaasa poti sütega. Tuledest hüppas ta üle ja ronis aknale. Ja kadus metsatihniku.

Laps. Milline julge poiss!

Naine. Ja, see oli julge ja haruldane posike. Tahaksin, et sarnaneksid temale, mu poeg.

MALE

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesande nr. 12 lahendus:

1. L a6 — b7, V b8 : b7,
2. g7—g8 saab ratsameheks ja annab matt.
1. (L a6 — b7), g5 — g4,
2. O e5 — f4 annab matt.
1. (L a6 — b7), e6 : f5,
- 2 L b7 — c6 annab matt.
1. (L a6 — b7), üks kõik
2. L b7 — h1 annab matt.

Õiged lahendused ülesande nr. 12-le saatsid: K. Tiedt, Oskar Roodes, R. Bauman ja O. Tedder (Tallinnast), V. Veissberg (Kuresaarest), V. Sõõru, V. Lind ja F. Huik (Tartust), Albert Kukk (Valgast), Martin Villemson (Pärnust), P. Topmann (Kundast), Ev. Soosaar (Haapsalu, Kiltisist), Heino Lattik, J. Trifeldt (Viljandist), A. Jakobson, Paul Pärnpuu (Tallinnast), Jaan Jurn (Vana-Karistest).

Auhinna loosimine on Ülestõusmispüha laupäeval, 19. aprillil kell 2 päeval „Vikerkaare“ toimetuse ruumis, Pikk tän. 2, millest asjast huvitatud võivad osa võtta.

Toimetus.

LÕBUSAD ÜLESANDED.

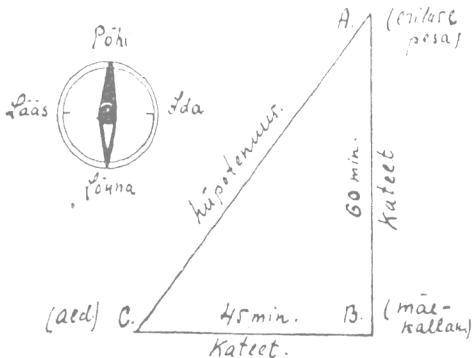
Jursi Sanderi toimetusel

Ülesanne nr. 9.

Kus maakera pinnal on võimalik kõige kergemalt elada?

Ülesande nr. 5 „Erilase teekond“ lahendus:

Ülesanne lahenduks õige lihtsalt, kui oleks öeldud, palju erilasel aega kulus möisaaist koju lendamiseks. Seda aga pole ülesandes öeldud — aga geomeetria aitab meid seda kindlaks teha.

Joonestagem erilase teekond paberile. Meie teame, et erilane lendas alguses „otse lõunasse“ 60 min. jooksul. Siis lendas ta 45 minutit „läänepoole“, s. t. põikjoones (perpendikulaari) eelmisele sihile. Säält

lendas ta „otseteed“, s. o. sirgjoones — tagasi koju. Saime täisnurgelise kolmnurga ABC, milles teame mõlema kateedi, AB ja BC, suuruse; vaja leida kolmas külge — hüpoteenus AC.

Geomeetriast teame, et kui mingi suurus leidub ühes kateedis — 3 ja teises — 4 korda, siis leidub sama suurus hüpoteenusis — 5 korda. Käesoleval juhtumisel on üks kateet: 3×15 min, tee, teine kateet: 4×15 min. tee; tähendab peab hüpoteenus $AC = 5 \times 15$ min. tee. Nõnda leidsime siis, et erilane lendas aiast koju 75 min., s. o. $1\frac{1}{4}$ tundi.

Nüüd on kerge kokku arvata kui kaua erilane üldse kodunt eemal viibis. Tee päle tarvitas ta:

$$1 \text{ tund} + \frac{3}{4} \text{ tundi} + 1\frac{1}{4} \text{ tundi} = 3 \text{ tundi.}$$

Teel peatas ta:

$$\frac{1}{2} \text{ tundi} + 1\frac{1}{2} \text{ tundi} = 2 \text{ tundi.}$$

Kodunt eemal viibis ta:

$$3 \text{ tundi} + 2 \text{ tundi} = 5 \text{ tundi.}$$

Õiged lahendused saatsid: A. Kuusik Hallistest, M. Laas, Jaan Juru ja Eduard Kallit üheskoos Halliste 6-kl. algkoolist, Ernst Roost Sondast, R. Keres Tartust, Leisbergi Prits Emmastest, V. Pukk Tallinnast, Jaan Vold Voldist, Ales Tallinnast, Heino ja A. Lattik Viljandist, Juh. Kõök Väike-Maarjast, Endel Jeeger Tartust, Est-ranjeri Tallinnast, Aliek Keilast, Une-Tõnu Tartust, Mohikaan-Väle-Hirv Viljandist, Elgas Luuk Tapalt, Paul Tõldsep Tartust, Kollamaa Haapsalust, R. V. Tallinnast, Luurav Ilves Tallinnast, Billy-Ritsy Viljandist, Peeter Ilves Viljandist, Victoria Rõõm, Elmar Edu ja A. Putnik Karistest, Altkäe Hans Kaarlist, A. Kivi Veliselt, Evald Toiming Narvast ja üks nimetu.

Aafrikaaurija inimesesööjate kätte sattudes: „Tohoo nalja! Euroopas olen mina kuulus, paljuimestatud professor, siin aga ainult üks portsjon...“

Küsimused ja vastused.

(Järg.)

Kui suureks saan, katsun hoolt kanda, et kõigil lastel oleks nii palju ilusaid raamatuid lugeda, kui iganes tahavad. Sest kui tahame, et Eestil oleksid targad kodanikud, peavad juba lapsed palju lugema.

Heinakübe.

Ma kavatsen oma armsale isamaale selles suhtes kasulik olla: tahan edasi püüda valguse poole, et minust saaks õpetaja. Siis pühendaksin kogu oma jõu selleks, et juhtida oma õpilasi kõigele häälle ja kasvatada neis armastust ja ustavust väikese kauni isamaa vastu.

Koidula.

Hakkan kooliõpetajaks ja kasvatan lastest häid ja ausaid riigikodanikke, kes Eestile igapidi auks ja toeks on.

Emajõe Ööpik.

Minust saab arst, ja see amet võimaldab palju isamaale tulusat tegevust.

Harald.

Tulevikus kavatsen looduseuurijaks saada ja siis loodusliste uurimistega isamaale kasulik olla.

Rua-Roa.

Tahan teiseks Edisoniks saada ja elektriga auru Eestist välja tõrjuda. Elektrit sünnitaksin suurte jaamadega, aga mitte nii, kuidas esimene Edison tegi.

Vana Nugis.

Püüan midagi uut üles leida.

Reisimees.

Kui suureks saan, mõtlen reisima minna kaugele põhjanabale ja loodan sääl midagi uut üles leida, mis mu isamaale võiks kasulik olla.

Heino.

Isamaale kasulik olla on küll hää mõte, kuid ei tule meele, millega kõige rohkem kasu võiksin tuua. Asutaksin tulevikus maja, kus võiksid vanad töövõimetud inimesed oma viimsed elupäevad raha maitstes veeta.

Dollarimiljon.

Praegu olen isamaale kasuta, aga suureks saades võin ehk temale palju kasu saata.

Nupumees.

Kui oleksin mees, teaksin küll, kuidas olla kasulik oma isamaale, aga et naine (õigemini tütarlaps) olen, siis ei tea ma kuidagi olla kasulik kodumaale. Arvatavasti on see küsimus määratudki polstele.

Virve.

Aryame, et Lembitu seda küsimust säädes kindlasti ka tütarlapsi arvesse võttis. Mühavate mändide kõrval igatseb silm ilusa, alandliku kanarbiku järele, mis ehib meie männikuid ja lagendikke. Nagu kanarbikki, võrsudes vähenõudlikuna kehval pinnal, kuid ehtides seda vaest ümbrust ja valmistades pinda tõusvale põlvile, nii peavad Eesti tütarlapsedki sirguma ja tegutsema, et meie kodumaal ilus, hää ja armas elada oleks.

Hilja Voorv.

Aatelisuses ei pea olema tütarlaps-naine vähenõudlik! Kaunimaile kangelastegudele võib virgutada naine, kõrgemaile aateile

õhutada — naine. Eriti meil Eestis, kus on naistel samad õigused kui meestel, avaneb naisele kui riigikodanikuile avaram tegevusväli. Kui ei oleks aatelikult ärkvel Eesti tütarlaps, kui poleks teguavimustatud tuleviku naine, siis raugeks meie meeste jõud ja kõduneks meie riik.

Eks naisel ole küllalt isamaale kasutoovaid ülesandeid: virga ja mõistliku pere-naisena võideldes Eestis maadvõtva liigse toreduse ja mõttetu aegviite vastu, targa ema, õpetaja või kirjanikuna istutada hingeisse ärksamaid aateid, ühiskonnategelaseks võidelda seltskonna pahede vastu, riigikoguliikmena luua uusi parimaid säädusi jne., jne.

Eesti tütarlapsed, õppigem endis nägema paremat tulevikku moodustavaid jõuküllaseid riigi- ja inimkonnakodanikke! Oma puhta is noorustugevais hingeis hoidke alal aatetule, mis paratamata viib teid kaunitele tegudele ka isamaa ja inimkonna kasuks!

N.—V.

Isamaale tahavad kõik kasulikud olla. Poiss-sportlane kavatses üles leida hüppepuud, mis kaotaksid maakera külgetõmbejõu, mis läbi hüpe suureneb ja meie kuulsust väljamaal tõstab. Mõni, näit., kavatses Hiinas „Vikerkaare“ abitalituse asutada ja Hiinaga lähemasse ühendusse astuda, mis läbi väliskaubandus edeneks. Tassuja kavatses Aafrikasse reisisida ja sääl Eestile häid asumaid sobitada jne. Ka Billy-Ritsy tahab oma isamaale kasulik olla, ta nimelt kavatses Eestit rikastada omapäraste koomiliste filmidega. Kuid suuremat kasu ta isamaale tuua ei kavatses, ta jääb ootama, mis kasu isamaa temale toob.

Billy-Ritsy.

Tahan hävitada kodumaa metsadest kõik kahjutegevad putukad, neid oma terava nokaga sääl välja uuristades. See oleks siis kõik, mis mina kui jõuetu käoke korda tahaksin saata. Ent öelda on kerge, kui teostada raske.

Kägu.

Hm — kuidas kavatsen tulevikus isamaale kasulik olla? Kõige päält noomiksin Musta Luuke ja teisi, et nemad, kui rikkaks saavad, isamaad meeles ei pea, vaid ainult oma sõprade pääle mõtlevad. Siis tuletaksin Käole, Tuule-Taadile, Liugleva-Lainele, Hilja Voorole, Helde käele ja Motikule meele nende lubaduse, mis nemad rikkaks saades lubasid teha.

Ise hakkann ma kuskil Eestimaal kooliõpetajaks ning kirjutaksin palju õpetlikke raamatuid.

Ja an Võõmis.

Kuidas nüüd kasulik olla? Ma arvan, et ma annan Tsin-Tsün-Tso'le, Billy-Ritsy'le, Motikule ja Krim-nou-tshi'le rohkem algupärasemad ja Eesti nimed ja ehk olen siis kah kasulik oma isamaale! Mis te arvate?

Viljandi Liisu.

WIKERKAAR

noorte kirjanduslik nädalakiri,

noorte parim sellekohane väljaanne Eestis. Ta pakub noortele hääd ja huwitawat **jutu-kirjandust**. Ta püüab esineda ka **teaduslike** artiklitega, mille käsitus populaarne ja huvitaw. Suurt tähelepanu pühendab „**WIKERKAAR**“ ka noorsoo kaswatusle ja terwishoiule. „**WIKERKAAR**“ on ainuke ajakiri, kust noored leiawad oma lawastamisele jõukohaseid tegewusrikkaid, ilusaid ning huwitawaid näidendid.

„**WIKERKAAR**“ jälgib noorsoo uimat kirjandust ja püüab olla ühenduslülina kirjandust-armastajate noorte ja meie kirjanduswara wahel, tuues bibliograafilises osas heade raamatute arwustusi, tutvustamis-artiklid ja nimestikke.

„**WIKERKAAR**“ on ainuke ajakiri Eestis, mis wõimsa kaswatusegurina tahab süwendada noortes suuri aateid, püüdeid ausale ja wiljarikkale tegewusele isamaa ja inimkonna kasuks.

„**WIKERKAAR**“ on seega noorte parim sõber ja kaswatajate mõjukam aitaja. Et oma kõrgeid eesmärke teostada, on »WIKERKAAR« oma ümber koondanud suurema osa meie paremaid kirjanikke, teadusmeestest ja haridustegelasist.

„**WIKERKAARE**“ ümber on koondunud ka tiheda ringina noor, lõbus, oma ilusast ajakirjast waimustatud **wikerlaspere**, kelle mitmesisulised kirjad igapäew wirnadena toimetusse jõuawad ja seal alata lahket tähelepanu ja sõbralikke wastusi leiawad.

Seda noort wikerlasperet püüab igati üllatada ka »WIKERKAARE« wäljaandja »Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus«, andes ajakirjale palju huwitawaid kaasandeid, preemiaid ülesannete lahendajaile j. m.

LOOSIMINE.

Käesolewa aasta jaanipäewal aga tahab »WIKERKAARE« wäljaandja walmistada wikerlastele suurima üllatuse, mis noored iial näinud. Sel päewal loositakse wälja »WIKERKAARE« tellijate wahel, kes tellimise vähemalt 6 kuuks sisse annawad, kolm kõrgewäärtuslikku ja noortele alati tarwilist ja huwitawat asja: **päewapildiparaat, jalgratas ja taskukell (kuld)**. Iga asja wäärtus 10.000 mk.

Kes ei tahaks niisuguste asjade omanik olla!

Kel weel seni »WIKERKAAR« tellimata, rutaku tellimisega ja soowitagu oma sõpradele sama teha.

„**WIKERKAAR**“ on kõige huwitawam ja sisukam noorteajakiri Eestis, ilmub üks kord nädalas 24 lehekülge. Maksab aastas 720 mk. poolaastas 360 mk., kuus 60 mk., üksiknumber 15 mk. Tellimisi wõtawad wastu: »Päewalehe« ja »Koidu« talitus, abitalitused, suurem osa koole ja kõik postiasutused.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Pikk t. 2, kõnetr. 17-96.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.